

	w tym: inwestycyjne	5.397	7.657	3.000	3.000	3.000	3.000	3.150	3.050	3.050
IV.	ROZCHODY BUDŻETU	2.317	1.524	2.087	2.178	2.175	1.696	1.696	1.996	2.067
4.1	Spląty pożyczek	1.141	1.239	2.037	2.128	2.125	1.646	1.646	1.946	2.067
4.2	Spląty kredytów	1.176	285	50	50	50	50	50	50	0
4.3	Wykup papierów wartościowych	0	0	0	0	0	0		0	0
	OGÓŁEM POZYCJA III+IV	34.275	37.932	33.300	33.450	33.500	33.600	33.800	34.000	34.200
V.	Potencjalne spląty z tytułu udzielonych poręczeń 9 gwarancji)	0	255	145	0	0	0	0	0	0
VI.	ŁĄCZNA KWOTA DŁUGU NA KONIEC ROKU BUDŻETOWEGO	10.545	13.895	11.808	9.630	7.455	5.759	4.063	2.067	-
VII.	Wskaźnik procentowy zadłużenia z art. 169 ustawy o finansach publicznych	7,19	6,21	7.54	7,33	7,22	5,65	5,49	6,25	6,32
VIII.	Wskaźnik procentowy zadłużenia z art. 170 ustawy o finansach publicznych	29,88	42,49	36,00	29,32	22,66	17,45	12,27	6,23	-

1369

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY ZARZECZE NA LATA 2005 – 2012

Spis treści

Spis tabel	2.2.1. Zespoły Parkowe
Spis wykresów	2.2.2. Działania rekomendowane w POŚ – środowisko przyrody ożywionej
Spis rysunków	2.3. Rolnictwo
Rozdział I Wprowadzenie	2.3.1. Zagadnienia stopnia ciężkości i trudności do uprawy mechanicznej
1.1. Uwarunkowania prawne	2.3.2. Kompleks przydatności rolniczej gleb
1.2. Miejsce programu ochrony środowiska dla gminy w kształtowaniu polityki zrównoważonego rozwoju	2.3.3. Warunki naturalne rolniczej przestrzeni produkcyjnej
1.3. Metodyka opracowania programu	2.3.4. Charakterystyka agrochemiczna gleb i ocena potrzeb nawozowych
Rozdział II Informacje ogólne o gminie	2.3.5. Zasobność gleb w podstawowe składniki pokarmowe
2.1. Położenie geograficzne, budowa geologiczna, rzeźba terenu, klimat, demografia,	2.3.6. Działania rekomendowane w POŚ – ochrona gleb
2.1.1. Erozja i zabiegi przeciw-erozyjne	2.4. Infrastruktura techniczna
2.2. Zasoby środowiska przyrodniczego	2.4.1. Wodociągi i kanalizacja
	2.4.2. Gospodarka wodno – ściekowa

- 2.4.3. Strefy ochronne
 - 2.4.4. Działania rekomendowane w POŚ – ochrona wód
 - 2.5. Zamierzenia związane z ochroną i poprawą stanu środowiska
 - 2.5.1. Stosunki wodne
 - 2.5.2. Ochrona przed powodzią
 - 2.6. Diagnoza stanu środowiska
 - 2.6.1. Powietrze i hałas
 - 2.6.2. Działania rekomendowane w POŚ – hałas
 - 2.7. Zagrożenia poważną awarią
 - 2.7.1. Potencjalni sprawcy
 - 2.7.2. Działania rekomendowane w POŚ – zagrożenie poważną awarią
 - 2.8. Informacja o środowisku i edukacja ekologiczna
 - 2.8.1. Działania rekomendowane w POŚ – informacja o środowisku i edukacja ekologiczna
- Rozdział III Uwarunkowania finansowe dla realizacji POŚ
- 3.1. Ważniejsze dane dotyczące budżetu gminy w latach 1999-2003
 - 3.1.1. Dochody budżetu Gminy Zarzecze
 - 3.1.2. Wydatki z budżetu gminy
 - 3.2. Działania rekomendowane w ochronie środowiska – finansowanie działań
 - 3.2.1. Polityka finansowania Gminy Zarzecze
 - 3.2.2. Źródła finansowania
- Rozdział IV Program działań
- 4.1. Założenia realizacyjne
 - 4.2. Zestawienie zalecanych działań
 - 4.3. Zestawienie i harmonogram działań
 - 4.4. Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska na terenie Gminy Zarzecze
 - 4.5. Zarządzanie programem ochrony środowiska
 - 4.6. Monitorowanie programu – mierniki realizacji zadań

Spis tabel

- tabela Nr 1. Podział administracyjny Gminy Zarzecze (dane własne gminy)
- tabela Nr 2. Ludność poszczególnych miejscowości na przestrzeni ostatnich lat
- tabela Nr 3. Charakterystyka gospodarstw rolnych
- tabela Nr 4. Wykaz poszczególnych typów gleb na terenie Gminy Zarzecze
- tabela Nr 5. Struktura użytkowania gruntów na terenie Gminy Zarzecze
- tabela Nr 6. Ilość podłączy budynków do kanalizacji
- tabela Nr 7. Zestawienie gruntów zalanych przez powódź oraz zniszczonych przez nadmierne opady atmosferyczne podczas największej powodzi w roku 1987 i w roku 1998
- tabela Nr 8. Ocena zdarzeń powodziowych w latach 1987-2001
- tabela Nr 9. Dochody ogółem a dochody własne budżetu gminy
- tabela Nr 10. Poziom wydatków inwestycyjnych i ich udział w wydatkach budżetu gminy
- tabela Nr 11. Źródła finansowania inwestycji w gminie Zarzecze w latach 1999-2003 (w tys.)

Spis wykresów

- Wykres 1. Liczba ludności Gminy Zarzecze – dane własne gminy – stan na dzień 30.06.2004 r.
- Wykres 2. Liczba ludności gminy Zarzecze w latach 1999 – 2004
- Wykres 3. Procentowy rozkład poszczególnych gatunków drzew w lasach na terenie Gminy Zarzecze
- Wykres 4. Struktura gospodarstw rolnych wg zajmowanej powierzchni.
- Wykres 5. Struktura gospodarstw rolnych wg zajmowanej powierzchni (w %)
- Wykres 6. Struktura użytkowania gruntów
- Wykres 7. Udział poszczególnych składników budżetu w latach 1999 – 2003
- Wykres 8. Wydatki budżetowe w poszczególnych latach (w %)
- Wykres 9. Wydatki budżetowe ogółem a wydatki inwestycyjne (w zł)

Spis rysunków

- Rysunek 1. Mapa Zarzecza

Rozdział I. Wprowadzenie

1.1. Uwarunkowania prawne

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zarzecze opracowany został zgodnie z zapisami ustawowymi Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27.04.2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.). Ustawa nakłada na władze gminne obowiązek sporządzenia Programów Ochrony Środowiska. Działania takie są podejmowane w celu realizacji zadań zapisanych w Polityce Ekologicznej Państwa.

Art. 17.

1. Organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska.

Art. 18.

1. Programy, o których mowa w art. 17 ust. 1, uchwała odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy.

2. Z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu, gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Program ten będzie służył Wójtowi jako ważne narzędzie prowadzenia polityki ekologicznej państwa na terenie Gminy Zarzecze, uwzględniając w szczególności:

- 1) cele ekologiczne,
- 2) priorytety ekologiczne,
- 3) rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- 4) środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Program ten określa:

- 1) cele środowiskowe
 - a) krótkookresowe na lata 2005 - 2008,
 - b) średniookresowe i długookresowe na lata 2009 – 2012,
2. Wybrane priorytety ekologiczne wraz z uzasadnieniem ich wyboru,
3. Rodzaj i harmonogram działań ekologicznych, których podejmuje się gmina,
4. Środki niezbędne do osiągnięcia założonych celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.
5. Uzyskanie zrozumienia, akceptacji i współudziału użytkowników środowiska w gminie, w realizacji zasad zrównoważonego rozwoju.

Najważniejsze dyrektywy unijne dotyczące ochrony środowiska zostały transponowane do polskiego prawa głównie na gruncie Ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.. Pozostałe przepisy są jednak rozproszone w wielu innych ustawach i rozporządzeniach. Z opracowania „Prawo Unii Europejskiej na co dzień”¹ wynika, że liczba i obszerność nowych ustaw oraz ich ładunek merytoryczny prowadzą do rewolucji

w dotychczasowym stanie prawnym w tej dziedzinie oraz, że ustanowione obowiązki i nowe formy działania przestają możliwości wykonawcze aparatu administracyjnego.

Rolę, zadania i gwarancje samodzielności gminy w ustroju RP definiuje Konstytucja RP. W zakresie jej zadań leżą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. W sposób ogólny zasadnicze zadania gminy definiuje ustawa o samorządzie gminnym. W szczegółowy sformułowane są one w około 170 ustawach, regulujących poszczególne sfery funkcjonowania administracji publicznej i organizacji życia lokalnych społeczności. Łączna ilość zapisów ich dotyczących wynosi blisko 800. Ponadto, samorząd gminny korzysta z regulacji około 100 innych ustaw, na przykład Kodeksu spółek handlowych. Ustawodawstwo dotyczące ochrony środowiska obejmuje w swoim zasadniczym zrębie 17 aktów prawnych w wersji nieco rozszerzonej – dalszych 20. Najważniejszych aktów wykonawczych wydanych dotąd w oparciu o zapisy tych ustaw jest około 160². (Najważniejsze ustawy i kompetencje z zakresu ochrony środowiska umieszczono w aneksie niniejszego dokumentu).

Program ochrony środowiska (POŚ) z jednej strony odzwierciedla pewne ogólne zasady, które leżą u podstaw polityki ochrony środowiska w Unii Europejskiej, z drugiej – odwołuje się do polityki ekologicznej naszego państwa.

Wspomniane zasady ogólne to:

1. Zasada zrównoważonego rozwoju, która opiera się na założeniu, że polityka i działania w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego powinny być prowadzone w taki sposób, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich zarówno przez obce, jak i przyszłe pokolenia. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

2. Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego, którą należy postrzegać w następujących kategoriach:

- Sprawiedliwości międzypokoleniowej – zaspakajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych obecnego pokolenia z równoczesnym tworzeniem i utrzymywaniem warunków do zaspakajania potrzeb przyszłych pokoleń;
- Sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej – zaspakajania potrzeb materialnych i cywilizacyjnych grup społecznych i jednostek ludzkich w ramach sprawiedliwego dostępu do ograniczonych zasobów i walorów środowiska;
- Równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą – zapewnienia zdrowego i bezpiecznego funkcjonowania w sensie fizycznym, psychicznym, społecznym i ekonomicznym jednostek ludzkich przy zachowaniu trwałości podstawowych procesów przyrodniczych wraz z ochroną różnorodności biologicznej.

3. Zasada przezroczności przewiduje, że rozwiązanie pojawiających się problemów ekologicznych powinno nastąpić już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne naukowe tego potwierdzenie.

4. Zasada uspołecznienia polityki ekologicznej powinna być realizowana w gminie poprzez stworzenie warunków do

udziału obywateli w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska naturalnego.

5. Zasada „zanieczyszczający płaci”, która nakłada pełną odpowiedzialność, w tym materialną za skutki zanieczyszczania i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska na ich sprawcę.

6. Zasada prewencji, która zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska naturalnego musi być podejmowane na etapie planowania przedsięwzięć mogących negatywnie oddziaływać na środowisko.

7. Zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej przy wyborze planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska oznacza potrzebę minimalizacji nakładów inwestycyjnych na jednostkę uzyskanego efektu ekologicznego.

Zasady, do których odwołuje się Polityka ekologiczna państwa mają przede wszystkim na celu **racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych oraz poprawę jakości środowiska.** „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zarzecze” przygotowano w oparciu o następujące ustawy (wraz z aktami wykonawczymi):

- **ustawa o samorządzie gminnym** z dnia 8 marca 1990 roku (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o Ochronie Przyrody** z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880);
- **ustawa Prawo ochrony środowiska** z 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminach** z 13 września 1996 roku (Dz. U. 1996 Nr 132, poz. 662 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o odpadach** z 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. z 2001 Nr 62, poz. 628 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o opakowaniach i odpadach opakowaniowych** z 11 maja 2001 roku (Dz. U. z 2001 r. Nr 63, poz. 638 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** z 19 czerwca 1997 roku (Dz. U. z 1997 r. Nr 101, poz. 628 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach** oraz zmianie niektórych ustaw z 27 lipca 2001 roku (Dz. U. z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o nawozach i nawożeniu** z 26 lipca 2000 roku (Dz. U. z 2000 r. Nr 89, poz. 991);
- **ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych** z 3 lutego 1995 roku (Dz. U. z 1995 Nr 16, poz. 78 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia** z dnia 8 czerwca 2001 roku (Dz. U. z 2001 r. Nr 73, poz. 764 z późniejszymi zmianami);

- **ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym** z dnia 7 lipca 1994 roku (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o lasach** z dnia 28 września 1991 (Dz. U. z 2000 r. Nr 56, poz. 679 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa Prawo wodne** z 18 lipca 2001 roku (Dz. U. z 2001 r. Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami);
- **ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków** z 7 czerwca 2001 roku (Dz. U. z 2001 r. Nr 72, poz. 747 z późniejszymi zmianami);

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zarzecze jest skoordynowany z obecnie obowiązującymi dokumentami planistycznymi:

1. „Programem Ochrony Środowiska, Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego”.
2. „Programem Ochrony Środowiska i Planem Gospodarki Odpadami dla Powiatu Przeworskiego”.
3. „Strategią Gminy Zarzecze”.
4. „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zarzecze”
5. „Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Zarzecze na lata 2004 – 2013”
6. „Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Zarzecze na lata 2004 – 2007”

1.2. Miejsce programu ochrony środowiska dla gminy w kształtowaniu polityki zrównoważonego rozwoju

W latach 1999 – 2001, w krótkim czasie powstały w gminie Zarzecze dwa ważne dokumenty określające kierunki rozwoju społeczno – ekonomiczno – przestrzennego: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zarzecze” oraz „Strategia rozwoju Gminy Zarzecze”. Oba formułują długookresowe cele rozwoju Gminy Zarzecze.

W „Studium...” przyjmuje się, że ogólnym celem polityki przestrzennej Gminy Zarzecze jest poprawa warunków życia ludności przez zrównoważony rozwój, z zachowaniem i podniesieniem walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego, przestrzeganie zasad zagospodarowania przestrzennego trenów zgodnie z ich funkcjami wiodącymi w oparciu o strukturę funkcjonalno przestrzenną przyjętą w studium gminy, poprawę sprawności układów komunikacji drogowej. W „Strategii...” wyznaczono cel strategiczny dotyczący aktywnej ochrony środowiska dzięki której zostanie zlikwidowane zagrożenie powodzienne na terenie gminy, wzrośnie poziom świadomości ekologicznej mieszkańców, nastąpi poprawa w zakresie segregacji i składowania odpadów, uporządkowana zostanie całkowicie gospodarka ściekowa, podniesiona zostanie także estetyka wsi. Wszystko to sprzyjać będzie rozwojowi turystyki i poprawie warunków życia mieszkańców gminy.

1.3. Metodyka opracowania programu

Prace nad Programem Ochrony Środowiska rozpoczęły się w 2004 roku i podzielone zostały na część diagnostyczną i projektową. Sporządzenie diagnozy stanu środowiska naturalnego napotykało na wiele problemów związanych z brakiem danych lub istnieniem danych nieadekwatnych do

potrzeb gminy. Zdarza się, że sprawozdania lub informacje przesyłane do gminy od różnych podmiotów zawierają inne dane liczbowe wynikające z innego sposobu liczenia. Dlatego też, dla potrzeb sporządzenia szczegółowego raportu przygotowano zestaw tabel, wykresów i dodatkowych informacji obejmujących następujące obszary:

- ogólna charakterystyka gminy;
- ludność gminy;
- ogólna charakterystyka klimatu;
- zasoby leśne i parkowe oraz ich struktura;
- obszary i obiekty przyrodniczo chronione;
- negatywne oddziaływanie na środowisko leśne;
- ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej;
- zagospodarowanie gruntów w gminie;
- struktura upraw;
- jakość gleb uprawnych;
- własność gruntów znajdujących się na terenie gminy;
- wody powierzchniowe;
- wody podziemne;
- zaopatrzenie w wodę;
- zużycie wody;
- odprowadzanie ścieków;
- oczyszczalnie ścieków na terenie gminy;
- emisja zanieczyszczeń gazowych do atmosfery;
- bieżące i planowane inwestycje związane z ochroną środowiska;
- struktura budżetu gminy.

Pozyskiwane dane pochodziły w przeważającej części z posiadanych przez gminę dokumentów, jak również z raportów nadrzędnych instytucji samorządowych i jednostek zajmujących się problematyką ochrony środowiska, tj. WIOŚ oraz SANEPID.

Rozdział II. Informacje ogólne o gminie

2.1. Położenie geograficzne, budowa geologiczna, rzeźba terenu, klimat, demografia

Gmina Zarzecze położona jest w północno-wschodniej części województwa podkarpackiego na Pogórzu Rzeszowskim, 10 km na południowy-wschód od Przeworska. Sąsiaduje od zachodu z gminą Kańczuga, od północy gminą Przeworsk i od Wschodu z gminą Pawłosiów i Roźwienica, od południa z gminą Pruchnik.

Cała gmina położona jest w obrębie jednej dużej jednostki tektonicznej, jaką jest Zapadlisko Przedkarpackie. Stanowi ono tektoniczny rów podgórski, powstały w wyniku ostatniego wydzwignięcia się Karpat podczas fałdowań alpejskich, w okresie

środkowego trzeciorzędu. W czasie trwania miocenu i paleocenu zostały osadzone w nim utwory morskie, w postaci piasków, pyłów i ilów. W ich stropie przeważa materiał ilasty, który w głębszych warstwach przechodzi w iłolupki i łupki z przewarstwieniami piaszczystymi lub żwirów. Obszar Gminy Zarzecze wznosi się od 183 m n.p.m. w dolinie rzeki Mleczy (we wsi Żurawiczki) do 268 m n.p.m. w południowo-zachodniej części gminy (we wsi Siennów). Różnica wysokości względnej wynosi 85 m.

W okresie zlodowacenia bałtyckiego, w warunkach zimnego klimatu peryglacyjalnego, na zdenudowanych osadach glacialnych, zostały osadzone utwory pyłowe eoliczne – lessy. Miąższość pokrywy lessowej na obszarze gminy jest dość znacznie zróżnicowana. W wyższych partiach – w południowej i północno – wschodniej części gminy, przekracza 10 m, dochodząc miejscami nawet do 20 m, zaś w środkowej części, w okolicy Zarzecza i Żurawiczek waha się w granicach od 4 do 6 m. W okolicy wsi Łapajówka miąższość lessu jest jeszcze mniejsza, a w kilku przypadkach wylaniają się na powierzchnię utwory glacialne (w postaci glin zwałowych).

Występujące na terenie gminy lessy są przeważnie odwapnione, a węglan wapnia widoczny jest najczęściej nie płycej, niż na głębokości 1 – 2 m. Jedynie na kulminacjach i na bardziej stromych, podlegających zmywom powierzchniowym – stokach, spotyka się węglan wapnia już od powierzchni (np. w Zarzeczu). Utwory lessowe są na obszarze gminy Zarzecze podstawową skałą macierzystą, z której wytworzyły się przede wszystkim gleby brunatne i czarnoziemne. W dolinach rzecznych oraz w obniżeniach terenowych i u podnóży stoków, zostały osadzone aluwialne i deluwialne utwory holoceny, a w miejscach warunkujących utrzymywanie się wysokiego poziomu wody gruntowej, wytworzyły się torfy.

Teren gminy objęty jest rzeźbą falistą – typem charakterystycznym dla wierzchołków obniżenia przedkarpackiego. Największy wpływ na przemodelowanie i wygląd obecnej rzeźby miało zlodowacenie krakowskie. Pozostawiło ono na tym obszarze trzy silnie zdenudowane wały moreny czołowej przykryte, w okresie późniejszym, płaszczem lessów. W ukształtowaniu terenu można wyróżnić trzy obszary wierzchołkowe o różnych wysokościach bezwzględnych, przy czym daje się zauważyć ogólny spadek wysokości bezwzględnych z południa na północ. Cały obszar gminy ma rzeźbę falistą i falistą pagórkowatą o deniwelacjach do 50 m na odcinku 750 m.

Obszary wierzchołkowe z zachowaną powierzchnią zrównania porożcinane są dolinami potoków, o różnej głębokości, szerokości i kształcie. Dna tych dolin są przeważnie płaskie i dość szerokie w odcinkach dolnych i wąskich w odcinkach źródłowych. Zbocza pocięte są mniejszymi współczesnymi dolinkami, najczęściej suchymi, tzw. wciösami. Zróżnicowana jest też długość oraz nachylenie stoków. Jednak można stwierdzić, że przeważają stoki średniej długości o nachyleniu ok. 6°, a znacznie mniej jest stoków długich. Spotyka się też stoki krótkie i silnie nachylone. Przez środkową oraz północno – zachodnią część gminy przepływa rzeka Mlecza. W środkowej części dolina ma przebieg równoleżnikowy, natomiast od granicy wsi Urzejowice i Żurawiczki skręca na północ, tworząc szeroką dolinę od ok. 400 m do 1 km, a miejscami o szerokości ponad 1 km. Dno doliny charakteryzuje się rzeźbą płaską, z wyraźnie widocznymi tarasami: zalewowym oraz nadzalewowymi wzniesionymi 1-2 m ponad zalewowy. Dno doliny zbudowane jest z utworów holoceny. Warunki klimatyczne gminy należą do łagodnych. Średnia roczna temperatura wynosi 7,8°C. Najwyższą średnią temperaturę miesięczną zanotowano w lipcu 1976 r. (20,1°C), natomiast najniższą w styczniu 1972 r. (-10°C). Najzimniejszym

miesiącem jest styczeń (średnia wieloletnia temperatura wynosi - 4°C), natomiast najcieplejszym – lipiec (średnia wieloletnia temperatura wynosi 18,4°C). Najwyższy poziom opadów atmosferycznych obserwuje się w miesiącach letnich (maju i czerwcu) natomiast najmniej w miesiącach zimowych. Ogólnie można stwierdzić, że ilość opadów atmosferycznych w ciągu lata jest prawie trzykrotnie wyższa od opadów atmosferycznych zimą. Średnie opady w skali roku kalkulują się w granicach 750 mm. Zimą, liczba dni z opadami śniegu może sięgać 70 dni, co średnio pozwala na utrzymanie pokrywy śnieżnej (10 cm) przez 90 dni. Liczba dni z przymrozkami – średnio ok. 116 – w latach najzimniejszych dochodzi do 123. Maksymalny okres występowania przymrozków rozciąga się od początku września do około 25 maja, przy czym szczególnie majowe przymrozki są groźne dla upraw. Liczba dni z mrozem – 45. Pojawiają się one w ostatnich dniach listopada, a zanikają w pierwszej dekadzie marca.

Wiatry występujące na tym terenie, to przede wszystkim wiatry zachodnie, północno-zachodnie, rzadko przekraczające 15m/sek oraz halne, wiejące od strony południowej. Na tutejszy klimat ma wpływ ukształtowanie terenu, szata roślinna, ale przede wszystkim brak przemysłu. Jesienią i latem możemy doświadczyć licznych mgieł, spowodowanych wzrastającym poziomem wilgotności. Okres wegetacyjny wynosi od 210 do 220 dni. Pośredni wpływ na klimat panujący na terenie Zarzecza wywierają okoliczne, bezimienne potoki oraz rzeka Mleczka, wdzierająca się na teren gminy, miejscami dzieląca wzniesienia dochodzące do 183m n.p.m. (wieś Żurawiczki). Porastająca ten pagórkowaty obszar flora, odznacza się pozostałościami po Puszczy Karpackiej, charakteryzującej się dominacją buka zwyczajnego, sosny, jodły. Skład gatunkowy drzewostanów w różnych częściach Karpat znacznie się różnił – las górski i las mieszany górski. Puszcza rozciągała się na obszarze 315 tys. ha, wzdłuż południowej granicy Polski, obejmując swoim zasięgiem Tatry, Pieniny, Beskid Sądecki, Beskid Niski, Bieszczady, Gorce oraz obszary należące obecnie do Ukrainy. Poza wspomnianymi

wyżej gatunkami drzew, w skład lasów mieszanych wchodzi obecnie: jesion wyniosły, grab pospolity, świerk pospolity, lipa drobnolistna, brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, modrzew europejski, olcha czarna, olsza. Do gatunków przydrożnych i przydomowych należy topola czarna, wierzba biała, wierzba krucha, bez czarny, klon zwyczajny, orzech czarny. Zamieszkująca okoliczne lasy zwierzyna składa się głównie z sarny, jelenia, dzika, lisa, zająca szaraka oraz rozmaitego ptactwa. Niegdyś przebiegały tędy szlaki wędrowne niedźwiedzi brunatnych, występujących obecnie w Bieszczadach. Ponadto, lasy są pełne jagód, jeżyn, grzybów, bukwi, orzechów laskowych i rozmaitego zioła. Oprócz rozpościerających się lasów, tereny te są bogate w liczne pastwiska i soczyste łąki, pachnące wszelakim kwieciem.

Jest to gmina wiejska o powierzchni 4924 ha, czyli 49,24 km². W skład gminy wchodzi 9 miejscowości wiejskich, które administracyjnie stanowią 9 sołectw:

1. Kisielów
2. Łapajówka
3. Maćkówka
4. Pełnatycze
5. Roźniatów
6. Siennów
7. Zalesie
8. Zarzecze
9. Żurawiczki

oraz Osiedle Mieszkaniowe – 172 mieszkania

Rysunek 1. Mapa Zarzecza

Tabela Nr 1. Podział administracyjny Gminy Zarzecze (dane własne gminy)

Lp.	Sołectwo	Powierzchnia w ha	Ludność
1.	Kisielów	304,38	395
2.	Łapajówka	255,67	335
3.	Maćkówka	515,65	812
4.	Pełnatycze	564,46	708
5.	Rożniatów	573,03	703

6.	Siennów	900,30	1096
7.	Zalesie	332,56	427
8.	Zarzecze	608,91	1534
9.	Żurawiczki	855,01	1231
Razem:		4909,97	7241

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych gminy

**WYKRES nr 1. Liczba ludności Gminy Zarzecze - dane własne
Gminy - stan na dzień 30.06.2004 r.**

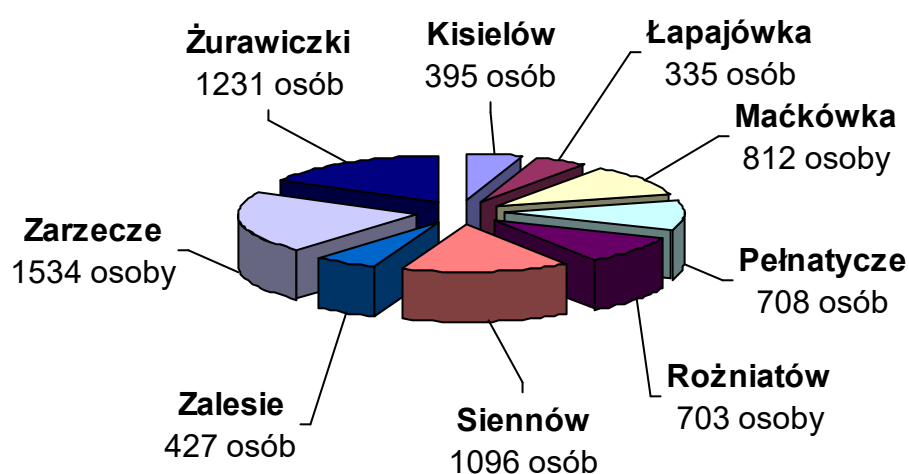
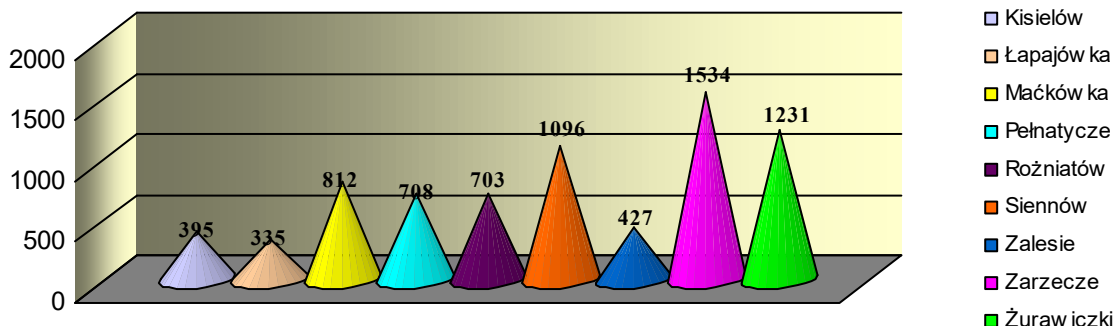

Tabela Nr 2. Ludność poszczególnych miejscowości gminy na przestrzeni ostatnich lat

Sołectwa	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kisielów	405	388	390	384	392	395
Łapajówka	337	335	333	331	337	335
Maćkówka	791	785	795	801	799	812
Pełnatycze	692	683	694	689	702	708
Rożniatów	718	719	716	707	702	703
Siennów	1128	1123	1131	1121	1098	1096
Zalesie	416	415	419	432	424	427
Zarzecze	1491	1496	1524	1531	1537	1534
Żurawiczki	1247	1236	1235	1242	1233	1231
Razem:	7225	7180	7237	7238	7224	7241

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych gminy

Wykres Nr 2. Liczba mieszkańców poszczególnych sołectw w gminie Zarzecze

2.1.1. Erozja i zabiegi przeciw-erozyjne

Spośród elementów rzeźby terenu największy wpływ na przebieg i intensywność erozji wodnej ma wielkość nachylenia stoku i jego długość. Im większe nachylenie stoku, tym większe zagrożenie erozją, przy czym, przy jednakowym nachyleniu, stoki dłuższe są silniej narażone na erozję, aniżeli stoki krótkie. Innym czynnikiem decydującym o stopniu erozji jest skład mechaniczny gleb. Lessy, które stanowią skałę glebotwórczą na terenie Gminy Zarzecze, należą do najbardziej podatnych na erozję. Dość duży wpływ na rozwój erozji wodnej ma także ekspozycja stoku i stan uwilgotnienia gleby. Gleby położone na stokach południowych (dobrze naświetlonych) są suchsze i silniej erodowane, aniżeli analogiczne gleby stoków północnych.

Na terenie Gminy Zarzecze erozja wodna obejmuje niewielką powierzchnię, co wynika ze słabego urzeźbienia, mimo dużej podatności pokrywy glebowej.

Na obszarach objętych erozją słabą i umiarkowaną gleba ulega stosunkowo słabym zmywom powierzchniowym, stąd też nie ma potrzeby stosowania zabiegów przeciwerozyjnych. Skutki zmywu usuwane są poprzez orkę.

Tereny zagrożone pozostałymi stopniami erozji wymagają stosowania zabiegów ochronnych. Erozja intensywna do postępującej degradacji gleb, polegającej głównie na niszczeniu poziomu orno – próchnicznego, a także głębszych poziomów profilu. Aby przeciwdziałać tym procesom należy zmniejszyć udział roślin okopowych, na rzecz zbóż i traw. Powinno się zaniechać orki wzdłuż stoków, przerzucania skib wzdłuż zbocza, zaniechać prac sprzętem ciężkim. Wskazane jest tarasowanie zboczy, dla zmniejszenia opadów. Na terenie gminy gleby zagrożone (na użytkach zielonych) i podlegające erozji (na gruntach ornych) w stopniu intensywnym, zajmują ok. 90 ha, co stanowi ok. 2,2% powierzchni użytków rolnych.

Erozja silna prowadzi do znacznie większego zniszczenia gleby, polegającego nie tylko na wymywaniu górnych poziomów profilu, lecz także na rozcinaniu sięgającym często aż do podłoża z zabiegów przeciwerozyjnych wskazane jest przede wszystkim stosowanie użytków ochronnych, tj. zakrzewienia, zadarniania oraz

tarasowanie zboczy. Erozja silna występuje na bardzo małej powierzchni (ok. 1 ha) i nie ma wpływu na produkcję rolną.

2.2. Zasoby środowiska przyrodniczego

2.2.1. Zespoły Parkowe

W Gminie Zarzecze znajdują się dwa zabytkowe parki: w Zarzeczu o powierzchni 5,79 ha i Siennowie o powierzchni 9,24 ha.

Zespół pałacowy w Zarzeczu usytuowany jest na wzniesieniu, poniżej którego znajduje się zagospodarowane i przekształcone starorzecze Mlecзки ze sztucznie usypaną wyspą, rozdzielającą zabytkowy park, pełen starych dębów, (najstarsze z nich mają ok. 200 lat).

Liczne alejki rozwidlające się tu i ówdzie przeplatają zaciszny teren parku od strony zajazdu, po furtę kościelną oraz pola uprawne, umożliwiając tym samym dojście do najbardziej atrakcyjnych miejsc. W okolicach rzeki, potoku i stawu występuje naturalne dla naszej szerokości geograficznej środowisko roślinne, w głównej mierze składające się z samosiewów i zadrzewień śródpolnych, takich jak: życica trwała, wiechliną łąkowa, kupkówka pospolita, kostrzewa łąkowa, gatunki miejscowe łąk łąkowych, ponadto z zadrzewień śródpolnych występuje wierzbą białą zwisającą, wierzbą krucha, jesion wyniosły, kalina koralowa, bez czarny, głóg jednoszyjkowy, leszczyna, czeremcha zwyczajna.

Poza wyżej wymienioną roślinnością, na terenie parku występują: wyczyniec łąkowy, kostrzewa olbrzymia, mietlica rozłogowa, kokorycz pełna, goździk kartuzek, turzycza, złocien właściwy, szalwia łąkowa, bez koralowy, jarzębina, trześnia oraz z drzewostanów: dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, grab pospolity (100 lat), olsza, topola czarna, topola biała, klon zwyczajny (150 lat), tulipanowiec amerykański (200 lat), grochodrzew zwyczajny (100 lat), sosna wejmutka (250 lat), cyprysik groszkowy (100 lat), platan klonolistny (200 lat), morwa biała (100 lat), modrzew europejski (100 lat), kasztanowiec zwyczajny (100 lat), cyprysik błotny oraz, tawuła Vanhoutta, śnieguliczka, sumak octowiec, forsycja, cis pospolity, liguster zwyczajny. Obecnie zespół parkowy wymaga licznych nakładów finansowych, ale przede wszystkim pielęgnacyjnych i leczniczych, umożliwiających przetrwanie wielu gatunkom

roślin nie często występującym w naszych szerokościach geograficznych.

Zabytkowy park w Siennowie jest położony na wzniesieniu. Ze wszystkich stron graniczy z gruntami uprawnymi. Teren parku można podzielić na dwie części: otoczenie ruin dworu i płaski szczyt wzniesienia oraz południowy stok wzniesienia. W części pierwszej parku występuje najbardziej zróżnicowany najciekawszy drzewostan magnolia, płatan klonolistny, wiele pięknych okazów starodrzewu: lipy, wiązy, dęby, sosny i kasztanowce. W całym parku dominują drzewa liściaste, drzewa iglaste występują tylko pojedynczo. Stan zdrowotny drzew jest dość dobry jednak kilka egzemplarzy

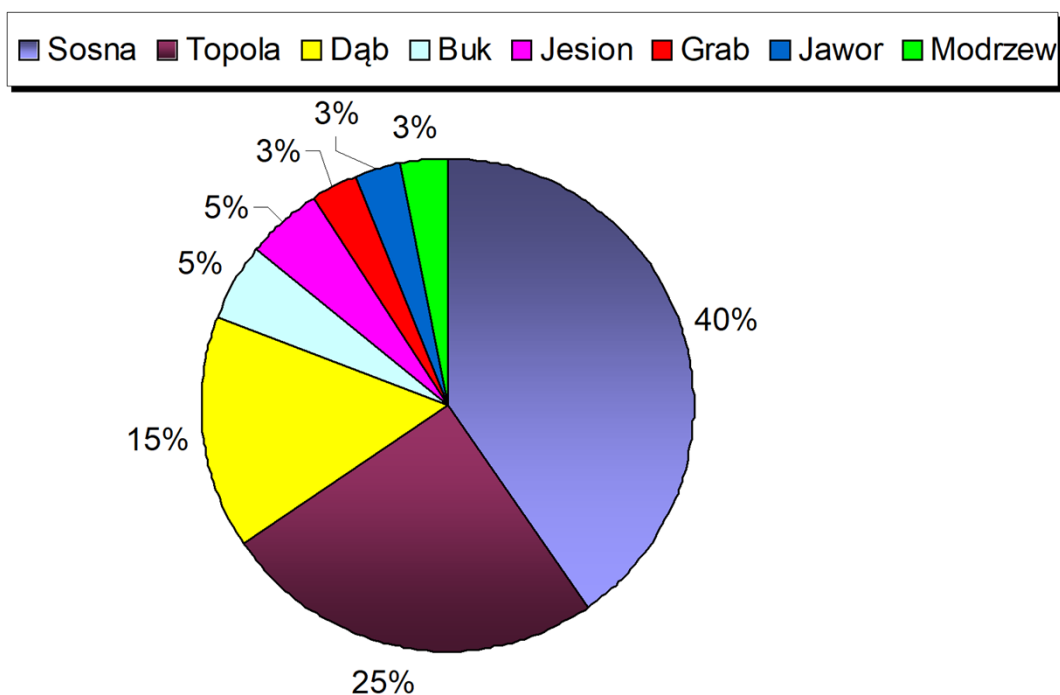
wymaga zabiegów konserwacyjno - pielęgnacyjnych. Na terenie miejscowości Siennów występuje 34 pomniki przyrody.

Odpowiednia pielęgnacja i konserwacja parków przywróci im pierwotne piękno i przyczyni się do przetrwania cennych gatunków drzew o szczególnych wartościach historycznych, pamiątkowych i krajobrazowych dla kolejnych pokoleń.

W Gminie Zarzecze znajdują się 22 gniazda bociana białego.

Na terenie Gminy Zarzecze lasy zajmują powierzchnię 465 ha, co stanowi 9% ogólnej powierzchni gminy. Administratorem lasów jest Nadleśnictwo Kańczuga.

WYKRES nr 3 Procentowy rozkład poszczególnych gatunków drzew w lasach na terenie Gminy Zarzecze

Na terenie lasów występują jednogatunkowe uprawy topoli i sosny, pozostałe gatunki występują w formie mieszanej.

W miejscowości Pełnatycze znajduje się największy w okolicach Przeworska akwen wodny o powierzchni 1,8 ha. Właścicielem akwenu jest Zarząd Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego w Przemyślu, a gospodarzem Zarząd Koła PZW w Przeworsku oraz Sekcja Wędkarska w Pełnatyczach. Akwen jest dobrą wizytówką Pełnatycz, służy do celów rekreacyjnych, podnosi walory krajobrazowe terenu, magazynuje większe ilości wód podziemnych, służy do uprawiania sportów wędkarskich.

Na terenie miejscowości Łapajówka i Żurawiczki w dolinie rzeki Mlecзки znajdują się niewielkie pokłady torfu. Torfowiska porośnięte są łąkami i nie wydobywa się z nich torfu.

Gmina Zarzecze ze względu na swoje położenie, zabytkowy pałac, parki, akwen wodny posiada dobre i w pełni nie wykorzystane warunki, które w przyszłości mogą przyczynić się do rozwoju na tym terenie wypoczynku i turystyki w tym powstania gospodarstw agroturystycznych.

2.2.2. Działania rekomendowane w POŚ – środowisko przyrody ożywionej

Podstawą podejmowania działań w zakresie ochrony środowiska przyrody ożywionej jest realizowanie zapisów Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 92 poz. 880) oraz uchwalonej w kwietniu 2001 roku Ustawy Prawo ochrony środowiska. Zadania ochrony Środowiska Przyrodniczego wyznacza również dyrektywa Parlamentu Europejskiego z dnia 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu pewnych planów i programów na stan środowiska. Jej celem jest zagwarantowanie wysokiego poziomu ochrony środowiska w przygotowanie i wdrażanie planów i programów w świetle promowania zrównoważonego rozwoju, poprzez przeprowadzenie oceny pewnych planów i programów mogących mieć istotny wpływ na stan środowiska.

Realizacja działań rekomendowanych w POŚ pozwoli na:

- Zarządzanie zielenią urządzoną – m. in. na jej utrzymanie i dalszy rozwój – według spójnej koncepcji. Pozwoli również na ochronę prawną terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo. Działania te mające na celu tworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców wyjdą naprzeciw ich potrzebie spędzania wolnego czasu na łonie natury. Mogą one stać się alternatywą dla terenów leśnych, w tym niedostępnych dla ludności, ograniczając tym samym ich wydeptywanie i płoszenie zwierzyny. Nowe miejsca rekreacji wpłyną jednocześnie na podniesienie atrakcyjności wizerunku gminy, również dla turystów spoza jej terenu.
- Przeciwdziałanie degradacji różnorodności biologicznej. Przykładem takiego działania może być tworzenie użytków ekologicznych, które pełnią ważną rolę siedliskotwórczą i krajobrazową w przestrzeni rolnej,

warunkując stabilne funkcjonowanie dzikiej przyrody i wpływając na zwiększenie efektów produkcyjnych rolników,

- Zwiększenie wiedzy i dbałości o środowisko poprzez edukację ekologiczną w terenie, między innymi poprzez korzystanie z zabytkowych parków na terenie gminy,

Wszystkie wymienione działania mają charakter pozainwestycyjny, głównie związany z nowymi propozycjami rozwiązań organizacyjnych w gminie.

Realizacja wymienionych działań pozwoli na:

- zapoznanie mieszkańców ze stanem środowiska na terenie własnej gminy;
- upowszechnienie wiedzy dotyczącej realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w gminie Zarzecze;
- przeprowadzanie działań proekologicznych przy większym udziale społeczności lokalnej, reprezentowanej przez przedstawicieli wszystkich właściwych ze względu na zasięg swojej działalności instytucji, związanych z ochroną środowiska i zagospodarowaniem przestrzennym, przedsiębiorstw oddziałujących na środowisko oraz społeczeństwa – organów samorządu terytorialnego, szkół, organizacji ekologicznych i in.;

2.3. Rolnictwo

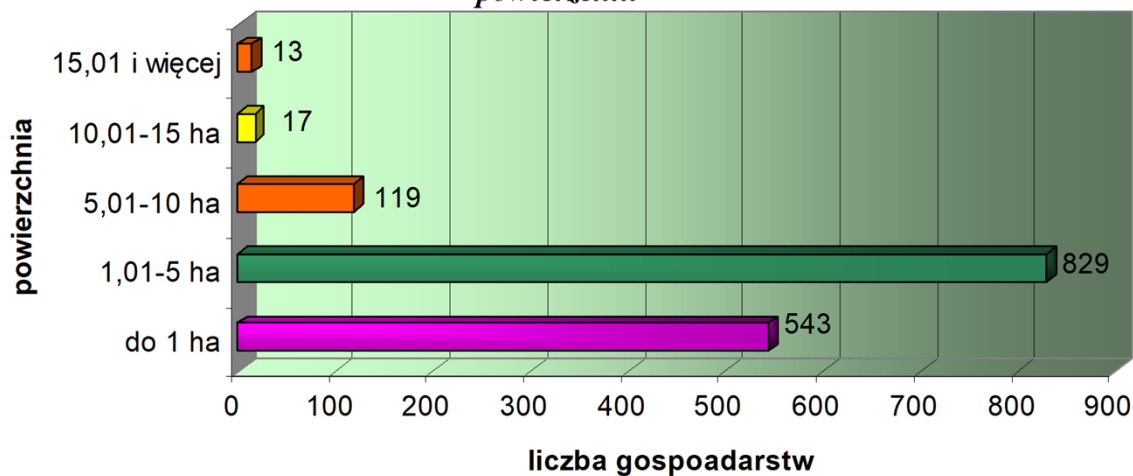
Gmina Zarzecze jest gminą o charakterze rolniczym. Produkcja rolnicza rozwija się tu w wielu kierunkach. Głównymi kierunkami upraw są zboża, buraki cukrowe i ziemniaki. Natomiast w produkcji zwierzęcej prowadzony jest głównie chów bydła oraz trzody chlewnej. Według stanu na koniec 2003 roku produkcja rolniczą zajmuje się 1521 gospodarstw.

Tabela Nr 3. Charakterystyka gospodarstw rolnych

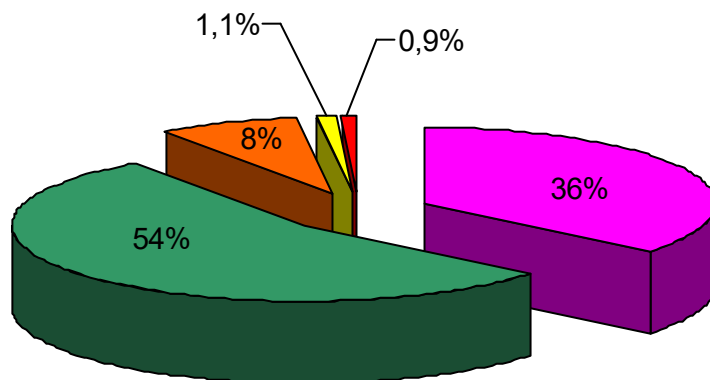
Grypy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha		
		Ogólna	Użytków rolnych	Lasów i gruntów leśnych
Ogółem	1521	3884	3637	5
Do 1ha	543	306	258	1
1 - 5	829	2222	2074	3
5 - 10	119	797	769	2
10 - 15	17	199	194	-
15 ha i więcej	13	360	342	-

Źródło: Dane statystyczne GUS

WYKRES nr 4. Struktura gospodarstw rolnych wg zajmowanej powierzchni

WYKRES nr 5 Struktura gospodarstw rolnych wg zajmowanej powierzchni (w %)

Jak wynika z zestawienia widoczne jest rozdrobnienie gospodarstw. Liczba gospodarstw o obszarze 1,01-5 ha stanowi 54% ogółu gospodarstw w gminie. Przeciętny obszar gospodarstwa indywidualnego wg stanu na dzień 30.06.2004 r. wynosi 2,30 ha.

Pokrywa glebowa omawianego obszaru jest pod względem typologii średnio zróżnicowana, przy czym zauważa się znaczną przewagę trzech typów gleb, a mianowicie: gleb brunatnych, czarnoziemów i maď, które zajmują ponad 90%. Udział % poszczególnych typów gleb dla Gminy Zarzecze przedstawia się następująco:

Tabela Nr 4. Wykaz poszczególnych typów gleb na terenie Gminy Zarzecze

Typy gleb	powierzchnia
	%
A – gleby pseudobielicowe	3,0
B – gleby brunatne	41,2
C – czarnoziemy	32,8
D – czarne ziemie	0,4
F – mady	17,3
E _{mt} – gleby mułowo – torfowe	4,9
G – gleby glejowe	0,4
Razem:	100,0

Źródło: Dane własne gminy

Na wytworzenie się gleb Gminy Zarzecze głównie wpływ miały czynniki: klimat, rzeźba terenu, rodzaj skały macierzystej, warunki wodne, szata roślinna oraz działalność człowieka. Wzajemny układ tych czynników określa kierunek procesu glebotwórczego i decyduje o powstaniu typów i podtypów gleb. Poszczególne typy gleb charakteryzuje występowanie określonych poziomów genetycznych, różniących się właściwościami fizyczno – chemicznymi i barwą.

Na powierzchni ok. 80% użytków rolnych Gminy Zarzecze skałą macierzystą jest less, z którego wytworzyły się gleby brunatne, czarnoziemne, w mniejszym stopniu pseudobielice i czarne ziemie. W dolinach potoków wytworzyły się mady (17,3%) oraz gleby mułowotorfowe, które zajmują 4,9% powierzchni.

Gleby pseudobielicowe zajmują 3,0% powierzchni użytków rolnych gminy, a reprezentowane są przez trzy podtypy:

- pseudobielicowe przemyte (lessive)
- pseudobielicowe odgórnie oglejone (pseudoglejowe)
- pseudobielicowe antropogeniczne (przekształcone przez człowieka z gleb bielcowych w wyniku uprawy).

Charakterystyczną cechą w/w gleby, pomimo ich różnej genezy jest występowanie, bezpośrednio pod poziomem próchnicznym, poziomu wymycia (A₃), wyraźnie jaśniejszego, zubożonego we frakcję ilastą. Poniżej znajduje się poziom wymycia (B₁), wzbogacony przemieszczonymi mechanicznie, z poziomu A₃, częściami ilastymi. Jest on zwięźlejszy i słabiej przepuszcza wody opadowe. Pod nim występuje poziom skały macierzystej (C) lub skały podścielającej (D).

Okresowe, nadmierne uwilgocenie górnej warstwy gleby będącej wynikiem małej przepuszczalności poziomu B₁, powoduje powstanie odgórnego oglejania i tworzenie się gleb pseudoglejowych.

Powstanie gleb antropogenicznych związane jest z uprawą gleb bielcowych. Cechą charakterystyczną tego podtypu jest wzrost poziomu próchnicznego kosztem poziomu eluwialnego.

Skałą macierzystą gleb pseudobielicowych na terenie Gminy Zarzecze jest less. Gleby pseudobielicowe występują najczęściej w płaskich położeniach, a także w dolnej części zboczy o niewielkich spadkach i słabym odpływie wód

powierzchniowych. Spotkamy je prawie we wszystkich wsiach, a najwięcej jest ich w Łapajówce i Żurawczkach.

Gleby brunatne, na terenie Gminy Zarzecze, zajmują ponad 40% powierzchni użytków rolnych. W zależności od stopnia zakwaszenia gleby dzielimy je na podtypy:

- gleby brunatne właściwe (oznaczone symbolem B),
- gleby brunatne wylugowane (oznaczone symbolem Bw),
- gleby brunatne kwaśne (oznaczone symbolem Bw).

Kryterium podziału gleb brunatnych na podtypy stanowi odczyn profilu glebowego do głębokości 150 cm.

Gleby brunatne właściwe wykształciły się głównie na utworach lessowych, sporadycznie na osłoniętych erozyjnie polodowcowych glinach zwałowych. W górnych poziomach wykazują odczyn obojętny lub zasadowy, a od 30 – 40 cm może występować węglan wapnia.

Gleby brunatne wylugowane różnią się od brunatnych właściwych głównie tym, że w górnych poziomach mają odczyn kwaśny, wzrastający wraz z głębokością do zasadowego.

Gleby brunatne kwaśne wykazują odczyn kwaśny w całym profilu. Cechą charakterystyczną tego typu gleb jest występowanie pod poziomem próchnicznym, na ogół wyraźnie wykształconego, poziomu brunatnienia (B). Ma on charakterystyczne brunatne zabarwienie, które zawdzięcza związkowi żelaza i niektórym związkowi próchnicznemu, które uległy wytrąceniu z poziomu próchnicznego.

Pod poziomem brunatnienia występuje poziom skały macierzystej lub skały podścielającej.

Gleby te posiadają właściwe stosunki powietrzno wodne, lecz są mało zasobne w przyswajalne składniki pokarmowe. Miąższość poziomu próchnicznego wynosi od 20 do 30 cm.

U podnóży stoków i w obrębie obniżen terenowych wytworzyły się gleby brunatne deluwialne, o głębokim poziomie próchnicznym (30 – 80 cm) i większej zasobności w składniki pokarmowe.

Gleby brunatne występują we wszystkich wsiach gminy, przy czym największą powierzchnię zajmują w Siennowie (ok. 7%) i Roźniatowie (ok. 60%).

Czarnoziemy zajmują ok. 32,8% powierzchni użytków rolnych gminy. Wyróżniamy wśród nich czarnoziemy zdegradowane (Cz) czarnoziemy deluwialne (Cd). Gleby czarnoziemne wytworzyły się z lessu, zasobnego w węglan

wapnia, pod wpływem roślinności łąkowo – stepowej. Sprzyjało to gromadzeniu się dużej ilości próchnicy.

Powstanie czarnoziemów zdegradowanych wiąże się z przemieszczeniem z górnej części w głąb profilu, różnych związków. W wyniku tego w poziomie próchnicznym widoczne są dwie warstwy: górna zazwyczaj szara i uboga w składniki pokarmowe i w próchnicę oraz dolna –czarna lub ciemno szara z większą zawartością próchnicy i składników pokarmowych.

Pod poziomem próchnicznym wytworzył się poziom iluwialny (B_1), którego zabarwienie i zwięzłość zależy głównie od stopnia zdegradowania. W przeważającej części czarnoziemów bezpośrednio pod poziomem próchnicznym występuje poziom skały macierzystej.

Czarnoziemy deluwialne, nazywane również namytymi, występują u podnóża zboczy i w lokalnych obniżeniach terenowych. Ich cechą charakterystyczną jest duża głębokość poziomu próchnicznego, przekraczająca niekiedy nawet 1,5m.

Gleby czarnoziemne omawianego obszaru wykazują skład mechaniczny lessu zwykłego, a w mniejszym stopniu lessu ilastego. Oznaczają się one bardzo dobrymi właściwościami fizyczno – chemicznymi i należą do najlepszych na tym terenie. Zaliczono je do kompleksu psennego bardzo dobrego i psennego dobrego.

Największe powierzchnie czarnoziemy zajmują we wsiach: Pelnatycze (ponad 67%) i Zalesie (ponad 65%).

Czarne ziemie (D) występują jedynie w Żurawiczkach i Maćkówce, zajmuje 0,4% powierzchni użytków rolnych gminy. Wytworzone są z lessów i wytworów plastycznych na wapnie łąkowym, a lokalizują się w położeniach płaskich o słabym odpływie wód kompleksów zbożowo – pastewnych oraz pod użytki zielone.

Mady (F) mady zajmują 17,3% powierzchni użytków rolnych Gminy Zarzecze. Występują w większości wsi, a największe ich obszary są w Żurawiczkach, Roźniatowie i Pelnatyczach.

Wytworzone są z aluwii rzecznych współczesnych tarasów zalewowych, a ich cechą charakterystyczną jest budowa warstwowa, przy czym miąższość poszczególnych warstw i ich skład mechaniczny ma niekiedy duże zróżnicowanie.

W zależności od składu mechanicznego osadzonych namulów i ich zwięzłości mady dzieli się na: bardzo lekkie, lekkie, średnie, ciężkie i bardzo ciężkie.

Na omawianym obszarze występują mady średnie i ciężkie, zbudowane z utworów pylastych i ilastych.

Mady, będące genetycznie i typologicznie glebami zróżnicowanymi, w zależności od stadium rozwoju procesu glebotwórczego dzielą się na:

- mady początkowego stadium rozwojowego (F),
- mady brunatne (Fb),
- mady czarnoziemne (Fc),
- mady glejowe (FG),

Na mapach glebowo – rolniczych mady początkowego stadium rozwojowego, mady brunatne i mady czarnoziemne oznacza się symbolem F, a mady glejowe symbolem FG.

Mady początkowego stadium rozwojowego obejmują gleby młode, znajdujące się w początkowym okresie procesu glebotwórczego. Znajdują one bardzo małą powierzchnię, a występują na tarasach zalewowych, w pobliżu koryta rzecznej.

Mady brunatne zajmują wyżej położone tarasy, nie podlegające stałym zalewom rzecznych. Budowa profilu tych gleb jest podobna do profilu gleb brunatnych. Pod poziomem próchnicznym jest poziom brunatnienia, a poniżej poziom skały macierzystej lub skały podścielającej.

Mady czarnoziemne utworzyły się pod wpływem roślinności łąkowej w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, zajmują więc poniżej położone części samych warunkach jak czarne ziemie, mają też podobną do nich budowę. W odróżnieniu od mad brunatnych odznaczają się one znacznie większą zawartością próchnicy, głębszą miąższością poziomu A_1 , większym zwilgoceniem i przeważnie cięższym składem mechanicznym. Część ich posiada okresowo nadmierne uwilgotnienie.

Mady glejowe spotykane są w niewielkich konturach, w najniższych partiach terenu, o wysokim poziomie wody gruntowej. W profilu mad glejowych występuje płytko poziom glejowy, będący wynikiem stałej podmokłości. Gleby te są wyłącznie pod trwałymi użytkami zielonymi.

Gleby glejowe wykształciły się, na terenie gminy, z lessów i utworów pylastych, w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, które sprzyjało tworzeniu się poziomu glejowego, pod poziomem próchnicznym, nie głębiej jednak niż 40 cm od powierzchni. Występują one w całości pod trwałymi użytkami zielonymi, zajmując 2,1% ich powierzchni, a ok. 0,4% powierzchni użytków rolnych.

Gleby bagienne gleby bagienne reprezentowane są na terenie gminy przez gleby mułowo – torfowe (Emt). Zajmują one 4,9% powierzchni użytków rolnych gminy, a najwięcej jest ich we wsiach Kisielów, Łapajówka, Zarzecze i Żurawiczki. Powstały w wyniku działania 2 procesów – torfotwórczego i namulania warstw mineralnych pochodzenia aluwialnego lub deluwialnego. Zawierają one w wierzchnich warstwach namuł mineralny przykrywający poziom torfu. Jakość gleb mułowo – torfowych jest różna, zależnie od składu mechanicznego warstwy namułu, głębokości poziomu wody gruntowej i żyzności namulów. Nadają się przede wszystkim pod użytki zielone, gdyż jako grunty orne zbyt zawodne. Zaliczono je do kompleksu użytków zielonych średnich i dobrych oraz do kompleksu 14 – gruntów ornych przeznaczonych pod użytki zielone.

Stosunki wilgotnościowe gleb stanowią jeden z podstawowych czynników decydujących o urodzajności i przydatności rolniczej. Kształtowanie się stosunków powietrzno – wodnych zależy od wielu czynników, przede wszystkim zaś od: rzeźby terenu, budowy geologicznej, składu mechanicznego, od ilości i rozkładu opadów atmosferycznych, a także od działalności człowieka (zabiegi agrotechniczne i melioracyjne).

Dla potrzeb kartografii gleb wyróżniono następujące kategorie uwilgotnienia:

- a) grunty orne
- gleby o właściwym uwilgotnieniu – kategoria 1,
 - gleby okresowo nadmiernie uwilgotnione – kategoria 1a,
 - gleby okresowe podmokłe – kategoria 2,
 - gleby trwałe podmokłe – kategoria 3,
 - gleby okresowo za suche – kategoria 4,
 - gleby stale za suche – kategoria 5,
- b) użytki zielone
- gleby o właściwym uwilgotnieniu - kategoria 1,
 - gleby okresowo podmokłe – kategoria 2,
 - gleby stale podmokłe – kategoria 3,
 - gleby okresowo za suche – kategoria 4,
 - gleby stale za suche – kategoria 5.

Grunty orne jak wynika z powyższego zestawienia, wśród gruntów ornych zdecydowanie przeważają gleby o właściwym uwilgotnieniu, zajmując ponad 73% powierzchni. Są one położone w terenie płaskim i na stokach o małym spadku, z dobrym odpływem nadmiaru wody. Gleby właściwe uwilgotnione znalazły się w kompleksach: pszennym bardzo dobrym i pszennym dobrym, w typach: czarnoziemnym, brunatnym i mad.

Gleby okresowo nadmiernie uwilgotnione zajmują ok. 8,7% powierzchni gruntów ornych gminy. Ta kategoria uwilgotnienia charakterystyczna jest przede wszystkim dla gleb pseudobielicowych, rzadziej dla czarnych ziem, czarnoziemów i mad czarnoziemnych, wydzielonych do kompleksu pszenno-dobrego.

Gleby okresowo podmokłe zajmują ok. 11,0% powierzchni gleb ornych gminy. Spotkamy je najczęściej na obszarach płaskich, o słabym odpływie wody powierzchniowej i wysokim poziomie wód gruntowych.

W środkowej i dolnej części profilu gleby te mają dość wyraźne oglejenie. Są to, zaliczone do kompleksu zbożowo – pastewnego mocnego, mady czarnoziemne, czarnoziemy deluwialne oraz zaliczane do kompleksu 14/ gleby przeznaczone pod użytki zielone/ gleby mułowo – torfowe. Większość gleb okresowo podmokłych została zmeliorowana, lecz ze względu na zwiększony skład mechaniczny utrudniający przesiąkanie wody w głąb profilu bardziej nadają się do kompleksu zbożowo – pastewnego aniżeli do pszenno-dobrego.

Gleby okresowo za suche zajmują ok. 7,2% powierzchni gruntów ornych gminy. Okresowo niedobry wilgoci wynikają z położenia na południowych stokach, o szybkim odpływie wody opadowej i częstym przesuszaniu powierzchni. Gleby okresowo za suche występują w typie brunatnym, a zaliczono je do kompleksu pszenno-wadliwego.

Użytki zielone zdecydowana większość gleb pod użytkami zielonymi (ponad 72% powierzchni) wykazuje właściwe stosunki powietrzno – wodne. Użytki zielone okresowo podmokłe zajmują ok. 25% powierzchni łąk i pastwisk. Ponieważ gleby gminy, pod względem składu mechanicznego, są mało zróżnicowane i tu o podmokłości decyduje położenie w rzeźbie terenu. Okresowo podmokłe są te użytki, które zajmują położenie o utrudnionym odpływie wody opadowej wysokim poziomie wody gruntowej.

Użytki zielone stale podmokłe zajmują ok. 2,1%, jedynie we wsi Żurawiczki, w kilku konturach gleb brunatnych i gleb mułowo – torfowych.

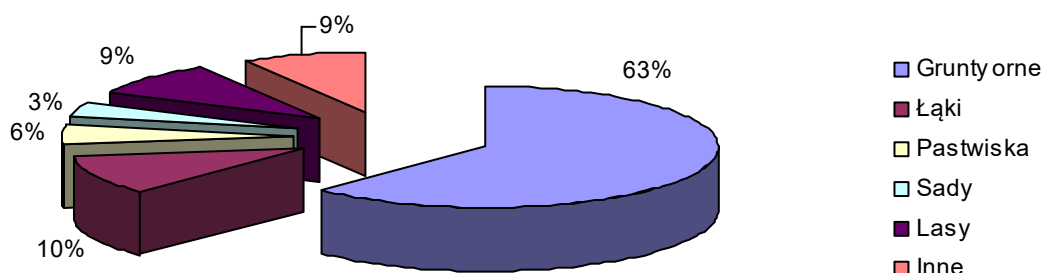
Użytki zielone okresowo za suche zajmują poniżej 1% powierzchni łąk i pastwisk. Są one na glebach brunatnych położonych na południowych stokach oraz na glebach mułowo – torfowych położonych w terenie o dużych wahaniami poziomu wody gruntowej. Gleby okresowo za suche występują w Łapajówce i Maćkówce.

Tabela Nr 5. Struktura użytkowania gruntów na terenie Gminy Zarzecze

Wyszczególnienie	Powierzchnia (w ha)	%
Grunty orne	3071	63
Łąki	516	10
Pastwiska	276	6
Lasy	464	9
Sady	168	3
Inne	429	9

Źródło: Dane własne gminy

Wykres Nr 6. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Zarzecze

2.3.1. Zagadnienia stopnia ciężkości i trudności do uprawy mechanicznej

Podstawowym czynnikiem decydującym o stopniu ciężkości jest skład mechaniczny górnej części profilu, a w szczególności zawartości frakcji spławialnej.

W pracach kartograficznych wyróżnia się pięć stopni ciężkości gleb:

- gleby bardzo lekkie,
- gleby lekkie,
- gleby średnio ciężkie,
- gleby ciężkie,
- gleby bardzo ciężkie.

Za kryterium podziału przyjęto stosunek frakcji spławialnej do piaszczystej i pyłowej.

Na obszarze Gminy Zarzecze dominują gleby średnio ciężkie zajmujące 95,8% gleb ornych. Ich warstwa orna ma skład mechaniczny lessów i pyłów.

Gleby ciężkie do uprawy, których warstwa orna wytworzona jest z łu pylastego, zajmują 3,1% powierzchni. Występują one we wsiach: Łapajówka, Pełnatycze, Zarzecze i Żurawiczki.

Gleby ciężkie i bardzo ciężkie wymagają specjalnego sprzętu uprawowego, a także uchwycenia odpowiedniej pory upraw. Gdy są mokre marzą się, zaś na sucho mają tendencję do zbrylania się.

Określenie stopnia ciężkości gleb nie jest równocześnie ze stopniem trudności do uprawy. Dotyczy to terenów, na których nachylenie zboczy przekracza 7°. Natomiast w terenie płaskim i falistym trudność gleb do uprawy pokrywa się z ciężkością. Na obszarze gminy przeważają gleby średnio łatwe, znacznie mniej jest gleb średnio trudnych. Gleby trudne i bardzo trudne zajmują

łącznie 1% powierzchni i występują we wsiach: Łapajówka i Rożniatów.

2.3.2. Kompleks przydatności rolniczej gleb

Pojęciem kompleksów przydatności rolniczej gleb określa się różne gleby pod względem typologii, rodzaju i gatunku, występujące w różnych położeniach terenowych i klimatycznych, ale odznaczające się zbliżonymi właściwościami rolniczymi, pozwalającymi na podobny sposób użytkowania. Obszar gminy jest w zasadzie słabo zróżnicowany pod względem przydatności rolniczej. Składa się na to mała zmienność podstawowych czynników, takich jak: wzniesienia nad poziom morza, rzeźba terenu, stosunki wodne, skład mechaniczny gleb. Udział poszczególnych kompleksów glebowych w gminie Zarzecze przedstawia się następująco:

Kompleks 1 - pszenno bardzo dobry	38,3%
Kompleks 2 - pszenno dobry	43,3%
Kompleks 3 - pszenno wadliwy	7,2%
Kompleks 8 - zbożowo-pastewny mocny	10,6%
Kompleks 14 - gleby orne przeznaczone pod użytek zielony	0,6%
Razem:	100%

2.3.3. Warunki naturalne rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Podstawowymi czynnikami wpływającymi na produkcję rolną są: gleba, rzeźba terenu, uwilgotnienie, agroklimat.

Rzeźba terenu wpływa w sposób pośredni, ale dość wyraźnie na kształtowanie się miąższości profilu glebowego, typu gleby, stosunków wodnych, a także na organizację pracy.

Warunki wodne mimo dużego wpływu na jakość gleb, są czynnikiem trudnym do oceny, ze względu na różne wymagania wodne poszczególnych roślin, w całym okresie wegetacyjnym i w poszczególnych jego okresach.

2.3.4. Charakterystyka agrochemiczna gleb i ocena potrzeb nawozowych

Właściwości chemiczne są jednym z kryteriów oceny gleb. Zależą one przede wszystkim od rodzaju skały macierzystej oraz od procesów glebotwórczych, a także od działalności rolniczej.

1. Odczyn i potrzeby wapnowania gleb

Odczyn gleby, to jedna z istotnych cech, która decyduje o przebiegu wielu procesów, wpływa na przyswajalność składników pokarmowych przez rośliny i bezpośrednio oddziałuje na ich rozwój. Wskaźnikiem odczynu jest pH, które określa stężenie jonów wodorowych w roztworze glebowym.

W oparciu o wskaźnik pH dzielimy gleby na 5 grup, a mianowicie:

- gleby bardzo kwaśne – pH poniżej 4,5 - 26%
- gleby kwaśne – pH od 4,6 – 5,5 – 28%
- gleby lekko kwaśne – pH od 5,6 – 6,5 - 22%
- gleby obojętne – pH od 6,6 – 7,2 – 23%
- gleby zasadowe – pH powyżej 7,2 – 1%

Optymalnym odczynem dla upraw roślinnych jest odczyn lekko kwaśny i obojętny. Kwaśny odczyn powoduje zakłócenie równowagi biologicznej.

2.3.5. Zasobność gleb w podstawowe składniki pokarmowe

- a) zawartość fosforu, potasu, magnezu
Spośród 14 niezbędnych pierwiastków pobieranych przez rośliny z gleb – sześć z nich rośliny pobierają w stosunkowo dużych ilościach. Są to: azot, fosfor, potas, wapń, magnez i siarka, a więc pierwiastki określone w nomenklaturze rolniczej jako makroelementy. Wzrost roślin może ulegać zahamowaniu z powodu niedoboru makroelementów, ich nieprzyswajalności lub nieodpowiedniego stosunku tych składników do siebie.
- b) zawartość mikroelementów
Mikroelementy, takie jak: bor, miedź, mangan, molibden i cynk, mimo że pobierane są w minimalnych ilościach, to odgrywają bardzo ważną rolę w procesach fizykochemicznych i biochemicznych zachodzących w roślinach. W przypadku ich braku, w glebie następuje zakłócenie procesu odżywiania się roślin i w konsekwencji wyraźne obniżenie plonów.

2.3.6. Działania rekomendowane w POŚ – ochrona gleb

Główne zasady ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz poprawiania ich wartości użytkowej i rekultywacji określa ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 roku. Podstawowe działania z zakresu ochrony powierzchni ziemi i warunki korzystania z zasobów glebowych określają również, uchwalone w latach następnych komplementarne ustawy: o nawozach i nawożeniu (rok 2000), Prawo ochrony środowiska (rok 2001), Prawo wodne (2001), o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia (rok 2001).

Należy jednocześnie szukać rozwiązań zmierzających do ograniczania w rolnictwie związków biogenych między innymi przez opracowywanie i stosowanie przepisów korespondujących

z dyrektywą 91/676/EWG o ochronie wód przed zanieczyszczeniami azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

Realizacja działań rekomendowanych w POŚ doprowadzi do:

- utrzymania prawidłowego płodozmianu upraw polowych oraz zwiększenia powierzchni międzyplonów i ozimin. Dominacja zbóż w strukturze upraw, obserwowana na terenie gminy, jest zjawiskiem niekorzystnym dla równowagi środowiska glebowego. Propagowanie wśród rolników Kodeksu dobrej praktyki rolniczej. Dobre praktyki rolnicze pomagają chronić przed wyjałowieniem gleb oraz umożliwiają reprodukcję związków organicznych i poprawę zdolności retencyjnych;
- właściwego administrowania zasobami glebowymi. Niewłaściwy czas, jak również sposób nawożenia oraz ochrony roślin (nieuzasadnione ilości i rodzaj stosowanych środków) wymieniane są jako ważna przyczyna zachowania równowagi gleb i skażenia wód. Badanie zasobności gleb może pozwolić na racjonalne stosowanie środków produkcji, lecz również może być formą lokalnego monitoringu jakości użytkowanych gruntów – jego wyniki w wieloletniej perspektywie wskażą kierunki zmian zachodzących w środowisku glebowym;
- właściwego przechowywania nawozów naturalnych do czasu ich wykorzystania. Składowanie odchodów zwierzęcych bezpośrednio na gruncie, przy budynkach inwentarskich lub na polach jest powszechnie praktykowane, pomimo poważnego zagrożenia skażenia środowiska – odciekające i wypłukiwane przez opady atmosferyczne składniki obornika (azotany, fosforany, potas) przenikają do gleby i wód gruntowych. Posiadanie płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę jest egzekwowane w Unii Europejskiej, a w Polsce stanie się całkowicie obowiązkowe po roku 2008;
- racjonalizacji struktury użytkowania przestrzeni przyrodniczej. W skali Polski obserwuje się rosnącą tendencję do odłogowania gruntów rolnych, które szybko tracą swoje walory użytkowe, a postępująca dalej ich degradacja stanowi poważne zagrożenie dla różnorodności biologicznej. Zalesienie tych gruntów, określone jest w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości i opiera się to na wielofunkcyjnym i zrównoważonym modelu rozwoju kraju. Nowe zalesienia pełnią funkcję pozytywnie regulujących warunki przyrodnicze (korytarze ekologiczne, poprawa bilansu węglowego, zmniejszenie deficytu wody, ochrona przed erozją wodną i wietrzną gleb), krajobrazowe (zmniejszenie fragmentacji i regulacja kształtu kompleksów leśnych) oraz ekonomiczne (zwiększenie produkcji drewna, stworzenie nowych miejsc pracy i dodatkowego źródła dochodu dla gospodarstw rolnych).

2.4. Infrastruktura techniczna

2.4.1. Wodociągi i kanalizacja

W 1982 r. sporządzono raport o stanie gminy. Za mocne strony gminy uznano dobre gleby, wysoki poziom produkcji rolnej i zaangażowanie mieszkańców w sprawy wsi. Do słabych stron zaliczono między innymi rozdrobnienie gospodarstw, brak infrastruktury – tylko 10% korzystało z wodociągów, zaś w pozostałych gospodarstwach dowożono wodę beczkowozami

z potoków lub korzystano z własnych studni. Brak było sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków, składowiska odpadów, sieci gazowej. Działalność Naczelnika a następnie Wójta Gminy oraz samorządu gminnego ukierunkowana była na aktywizowaniu mieszkańców gminy do podejmowania zadań związanych z ochroną naturalnego środowiska. Podstawą działania było opracowanie długoletnich planów, które po przeprowadzeniu społecznych konsultacji konsekwentnie realizowano. W efekcie czego w latach 1983 – 1987 gmina została całkowicie zgazyfikowana. W latach 1985 – 1992 wybudowano wodociągi.

Gmina Zarzecze posiada wykonaną w 100% sieć wodociągową we wszystkich miejscowościach. Gmina jest zasilana z trzech ujęć głębinowych wody pitnej zlokalizowanych w Zarzeczcu, Zalesiu i Urzejowicach gm. Przeworsk. Ujęcie wody w Zarzeczcu zasila 6 miejscowości Kisielów, Łapajówka, Pełnatycze, Rożniatów, Siennów, Zarzecze.

Długość sieci wodociągowej ujęcia w Zarzeczcu wynosi:

PCW Ø 90 – 11.831mb
Ø 110 – 23.095mb
Ø 160 – 8.315mb
Ø 225 – 4.234mb
Ø 300 – 2.094mb
Ø 400 – 26mb
Razem: 49.595mb

Ujęcie wody w Zalesiu zasila jedynie wieś Zalesie.

Długości sieci wynosi:

(rury azbestowe) Ø 90 – 2.200mb
(rury azbestowe) Ø 110 – 2.466mb
Razem: 4.666mb

Ujęcie wody w Urzejowicach gm. Przeworska zasila między innymi wieś Żurawiczki i Maćkówkę.

Długość sieci wynosi:

PCW Ø 90 – 3.501mb
Ø 110 – 9.596mb
Ø 160 – 8.754mb
Ø 225 – 501mb
Razem: 22.352mb

Łączna długość sieci wodociągowych na terenie Gminy Zarzecze wynosi 76.613mb. W Zarzeczcu na ujęciu wody są studnie głębinowe

S – 1 – o wydajności 52m³/h

S – 2 – o wydajności 55m³/h

W Zalesiu na ujęciu wody jest jedna studnia

S – 1 – o wydajności – 16m³/h

Roczne zużycie wody wynosi 184.200m³

W całej gminie z wodociągów korzysta 92% gospodarstw.

W poszczególnych miejscowościach ilość przyłączy wodociągowych przedstawia się następująco:

- Kisielów - 93 szt.
- Łapajówka - 76 szt.
- Makówka - 178 szt.
- Pełnatycze - 164 szt.
- Rożniatów - 168 szt.
- Siennów - 216 szt.
- Zalesie - 100 szt.
- Zarzecze - 176 szt.
- Żurawiczki - 278 szt.

W 1990 r wybudowano oczyszczalnię ścieków, do której w pierwszej kolejności podłączono Osiedle Mieszkaniowe i Zespół Szkół Rolniczych. Opracowano Program Ochrony Środowiska na lata 1991 – 2000, który został zatwierdzony uchwałą Nr 42/VIII/91 Rady Gminy Zarzecze z dnia 4 lutego 1991 roku. W latach 1990 – 1993 wybudowano sieć kanalizacyjną w miejscowościach Kisielów i Zarzecze i oddano ją do eksploatacji jako jedną z pierwszych w kraju. Następnie w latach 1994 – 2000 oddano do eksploatacji kanalizację we wszystkich miejscowościach na terenie gminy.

2.4.2. Gospodarka wodno – ściekowa

Na stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych w gminie ma wpływ wiele czynników. Różne też są źródła tych zanieczyszczeń. Głównym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są ścieki gospodarczo-bytowe, na drugim miejscu znajduje się rolnictwo, a w szczególności nawożenie i hodowla zwierząt.

Głównym czynnikiem wpływającym na jakość wód powierzchniowych jest stopień korzystania przez miejscową ludność z kanalizacji.

Tabela Nr 6. Ilość podłączonych budynków do szamba i kanalizacji

Miejscowości	Ilość budynków łącznie	Budynki podłączone do kanalizacji		Budynki podłączone do szamba		Budynki podłączone do szamba i do kanalizacji	
		szt.	%	szt.	%	szt.	%
Pełnatycze	160	139	87	13	8	152	95
Rożniatów	172	131	76	17	10	148	86
Kisielów	93	76	82	4	4	80	86
Siennów	274	181	66	50	18	231	84
Zarzecze	199	134	67	26	13	160	80

Zalesie	98	66	67	13	13	79	80
Łapajówka	79	41	52	20	25	61	77
Żurawiczki	306	203	66	23	8	226	74
Maćkówka	202	140	69	7	3	147	72
Razem	1583	1111	70	173	11	1284	81

Źródło: Dane własne gminy

Do systemu kanalizacyjnego włączonych jest obecnie 70% gospodarstw.

Przeprowadzono inwentaryzację zbiorników bezodpływowych na ścieki i stwierdzono, że na terenie gminy jest ich 173 sztuki.

Drugim elementem, który w zasadniczy sposób wpływa na jakość wód powierzchniowych jest prawidłowe funkcjonowanie oczyszczalni ścieków. Wybudowana w 1991 r. biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 450m³/dobę wymaga modernizacji. Powstające osady ściekowe są gromadzone w workach i składowane na oczyszczalni ścieków.

Ścieki komunalne z Zarzecza, Kisielowa, Łapajówki, Rożniatowa, Siennowa, Pełnatycz, trafiają do gminnej oczyszczalni ścieków w Zarzeczu, natomiast z Zalesia, Maćkówki i Żurawiczek do oczyszczalni będącej własnością Przeworskiej Gospodarki Komunalnej. Opłaty za wodę oraz zrzut ścieków naliczone są według taryf zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków. W 2004 r. środki z budżetu gminy przeznaczone na dofinansowanie do oczyszczania ścieków wyniosły 258 tys. zł.

Jakość wody dostarczonej przez sieć wodociagową badana jest przez Powiatowego Inspektora Sanitarnego. Jakość wody z ujęć w Zarzeczu i Zalesiu jest dobra, nie jest poddana procesom uzdatniania, jedynie okresowej dezynfekcji podchlorynem sodu. Przeprowadzone badania laboratoryjne wody w roku 2003 r. w ramach monitoringu kontrolnego oraz monitoringu przeglądowego wskazują na przydatność wody do spożycia dla ludzi. Badane parametry nie przekroczyły wartości granicznych, zawartość metali ciężkich – poniżej oznaczalności.

Mieszkańcy miejscowości Żurawiczki i Maćkówka zaopatrywani są w wodę z wodociągu „Urzejowice” (stacja uzdatniania wody w Urzejowicach gmina Przeworsk). Przeprowadzone badania laboratoryjne wody w 2003 r. w ramach monitoringu wskazywały na przekroczenie zawartości manganu. W technologii uzdatniania wody w Urzejowicach jest aktualnie jeden stopień filtracji, co nie zapewnia dostatecznej eliminacji zawartości manganu w wodzie.

W celu zapewnienia prawidłowego świadczenia usług w zakresie wodociągów kanalizacji opracowano Regulamin dostarczania wody i odbioru ścieków oraz „Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń wodnych”.

2.4.3. Strefy ochronne

W celu ochrony ujęcia wody przed zanieczyszczeniami bakteriologicznymi, chemicznymi, a także w celu ochrony zasobów ujęcia zaprojektowano utworzenie stref ochronnych ujęć wody w Zarzeczu i w Zalesiu w następujący sposób:

- ujęcie w Zarzeczu – strefy ochrony bezpośredniej studni Z-1 i Z-2 (S-1 i S-2) ujęcia o promieniu 8,0 -10,0m mieszczą się w całości w obrębie ogrodzonego terenu stacji uzdatniania wody i nie wymagają dodatkowego wydzielania, grunt w obrębie strefy posiada uregulowany stan prawny,
- ujęcie w Zalesiu – strefa ochrony bezpośredniej studni Z-3 ujęcia o promieniu 8,0-10,0m jest wydzielona w terenie i ogrodzona. Stan prawny ujęcia uregulowany.

W celu zabezpieczenia ujęcia przed możliwością skażenia bakteriologicznego, zostały utworzone strefy ochrony pośredniej wewnętrznej ujęcia oraz strefy ochrony pośredniej zewnętrznej.

W obrębie strefy pośredniej zewnętrznej zostały zakazane następujące czynności:

- wprowadzanie ścieków do ziemi i rolnicze wykorzystanie ścieków,
- stosowanie chemicznych środków ochrony roślin,
- wydobywanie kopalin,
- budowa dróg publicznych,
- mycie pojazdów mechanicznych,
- urządzenie parkingów i obozowisk,
- wypas zwierząt,

Na terenie strefy ochrony pośredniej zewnętrznej zostały zakazane następujące czynności:

- wprowadzanie ścieków do ziemi i wód powierzchniowych,
- wydobywanie kopalin (oprócz istniejącej cegielni),
- lokalizowanie zakładów przemysłowych,
- lokalizowanie magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu,
- lokalizowanie wysypisk i wylewisk odpadów przemysłowych i komunalnych,
- lokalizowanie nowych ujęć wody,
- lokalizowanie cmentarzy i grzebanie zwierząt.

2.4.4. Działania rekomendowane w POŚ – ochrona wód

Podstawą podejmowania działań w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych, a także gospodarowania nimi są: ustawa Prawo wodne z 2001 roku oraz ustawy: o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (rok

2001); o utrzymaniu porządku i czystości w gminach (rok 1996); o ochronie gruntów rolnych i leśnych (rok 1995). Zadania z zakresu ochrony wód wyznacza szereg dyrektyw Parlamentu Europejskiego, w tym: 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków, 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, 91/676/EWG – Dyrektywa Azotanowa oraz 2000/60/WE – Wodna Dyrektywa Ramowa. Dyrektywa Azotanowa ma na celu ochronę wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego. Zgodnie z jej wytycznymi każdy kraj na terytorium UE jest zobowiązany m.in. do opracowania i upowszechnienia Kodeksu Dobrej Praktyki Rolnej wśród producentów rolnych. Wodna Dyrektywa Ramowa ustanawia dla terytorium Unii Europejskiej ogólne ramy polityki wodnej, służącej zapobieganiu i ograniczaniu zanieczyszczenia wszystkich rodzajów wód, promowaniu zrównoważonego korzystania z ich zasobów, poprawieniu jakości ekosystemów jako całości oraz zmniejszeniu skutków powodzi i suszy. Wodna Dyrektywa Ramowa opiera się o koncepcję zlewniowego zarządzania jakością wód, niezależnie od przebiegu granic administracyjnych. W celu wspólnego wykonania zadań publicznych istnieje możliwość tworzenia celowych związków międzygminnych, co na gruncie prawa polskiego reguluje Art. 64 ustawy o samorządzie gminnym z 1990 roku.

Realizacja działań rekomendowanych w POŚ pozwoli na:

- ograniczanie spływu powierzchniowego biogenów z pól oraz właściwe przechowywanie nawozów organicznych, co ma wpływ na ochronę zdrowia samych mieszkańców przed zanieczyszczeniami. Pozostałości niewłaściwie zastosowanych nawozów i środków ochrony roślin mogą stanowić poważne zagrożenia dla równowagi środowiska glebowego i wód gruntowych, a spływając z powierzchni obszarów rolnych – zanieczyszczać również wody powierzchniowe. Zaniedbania w zakresie przechowywania odchodów zwierząt bezpośrednio na gruncie, sprzyjają powstawaniu punktowych skażeń gleby i wód gruntowych. W pierwszej kolejności zagrożone są wody w przydomowych studniach,
- dostęp wszystkich mieszkańców do systemów odprowadzania ścieków. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej, likwidacja szamb i zapewnienie oczyszczania ścieków wpłyną bezpośrednio na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska. Wystąpi polepszenie warunków sanitarnych gospodarstw oraz poprawa jakości życia mieszkańców,
- likwidowanie punktowych źródeł zanieczyszczeń, jakimi mogą być nieprawidłowo eksploatowane i nieszczerne szamba umieszczone w obrębie gospodarstw. Jest to podyktowane w pierwszej kolejności troską o ich wpływ na stan sanitarny wód gruntowych a tym samym na zdrowie ludzi,
- poprawienie parametrów jakościowych wody pitnej,
- ograniczenie poboru z sieci wodociągowej wody uzdatnionej do spożycia i ochronę ilościową zasobów wód podziemnych. Podstawowym zaleceniem polityki ekologicznej w prawidłowym gospodarowaniu jest przeznaczenie wód podziemnych wyłącznie do zaopatrywania mieszkańców w dobrej jakości wodę pitną, a powierzchniowych na inne cele w tym produkcji rolnej;
- polepszenie jakości wód dorzecza rzeki Mlecarki poprzez ochronę całego obszaru jej zlewni (podobny program

opracowano dla pozostałych gmin dorzecza) przyczyni się do przywrócenia życia fauny w jej wodach.

2.5. Zamierzenia związane z ochroną i poprawą stanu środowiska

2.5.1. Stosunki wodne

a) wody gruntowe

Na obszarze gminy zwierciadło wód gruntowych znajduje się na różnej głębokości i jest uzależnione od budowy geologicznej, rzeźby terenu i od odległości od cieków wodnych. Najpłycej, tj. na głębokości do 2m zwierciadło wody gruntowej występuje w dolinie rzeki Mlecarki oraz u podnóży stoków. Wahania w ciągu roku są duże i uzależnione głównie od opadów atmosferycznych i poziomu wody w ciekach.

Ze wzrostem odległości od koryta rzecznego wahania wód gruntowych wyraźnie maleją. Obszary położone wyżej znajdują się przeważnie poza zasięgiem oddziaływania wód rzecznych. Ich bilans wodny uzależniony jest głównie od odpadów atmosferycznych i wód spływających z terenów wyżej położonych. Woda gruntowa występuje przeważnie poniżej 1,5m, tworząc tzw. zwierciadło swobodne.

b) wody powierzchniowe

Obszar Gminy Zarzecze leży w zasięgu zlewni rzeki Mlecarki IV rzędu. Mlecarka jest tu rzeką typowo nizinną, z dość szerokim tarasem zlewowym, a jedynie w miejscach przecięcia wałów morenowych ma charakter przełomowy. Płyne ona wschodnią granicą Pełnatycz do Zarzecza, gdzie zmienia kierunek biegu z południowego na równoleżnikowy, po czym biegnie zachodnią granicą gminy, początkowo na północny zachód, a od wsi Żurawiczki na północny wschód. Pozostała sieć rzeczna stanowią: potok Rączyna V rząd, potok Serwatówka V rząd oraz krótkie cieki i rowy melioracyjne.

Bilans wodny cieków uzależniony jest przede wszystkim od opadów atmosferycznych. Ponieważ są one nierówno rozłożone w ciągu roku, przeto przepływy wód ulegają częstym zmianom. Gęstość sieci rzecznej na terenie gminy wynosi ok. 3,0 km/1 km².

2.5.2. Ochrona przed powodzią

Rzekę mlecarkę tworzą dwa potoki o podobnych nazwach:

- Mlecarka Kańczudzka czyli Zachodnia o długości 43,2 km
- Mlecarka Zarzecka czyli Wschodnia o długości 30,4 km

Obydwie rzeki wypływają z działu wód między Sanem a Wisłokiem, łączą się w jedną rzekę – poniżej Krzeczowic koło Kańczugi. Stąd na długości 16 km jako rzeka Mlecarka płynie przez Przeworsk i wpada do Wisłoka jako największy jego dopływ.

Rzeka Mlecarka płynie doliną szerokości około 1,5 km wśród żyznych, rolniczo intensywnie zagospodarowanych terenów. Z tych właśnie powodów zlewnia została praktycznie pozbawiona większych kompleksów leśnych, co przy dużych spadkach terenu powoduje nagle przybory wody, wylewy i podtapianie przyległych intensywnie użytkowanych gospodarstw terenów.

Częstotliwość ich występowania zwiększa się z powodu powtórnej renaturyzacji jej koryta, ponieważ od przeprowadzonej

regulacji minęło 40-70 lat. Prowadzone po wojnie prace ograniczają się jedynie do doraźnych odcinkowych zabezpieczeń zagrażających obiektów osunięć skarp i udrażnianie koryta – usuwanie przetamowań z powalonych drzew, pni, krzaków itp. Potrzeby w tym względzie stają się z roku na rok większe i pilniejsze, gdyż wzrastają zagrożenia mostów, dróg, budynków, gruntów użytkowanych rolniczo itp. Przepływ w rzece utrudniają powodując groźne podpiętrzenia i wylewy wyrosłe w korycie i na skarpach gęste zakrzaczenia, zatrzymując różne przedmioty płynące z wodą podczas wezbrań.

W celu zmniejszenia zagrożenia powodziowego, co roku wykonywane jest odkrzaczanie rzeki na najbardziej zaniedbanych odcinkach.

Tereny zalewowe rozciągają się wzdłuż:

1. Rzeki Mleczy w odległości 250 – o 50m od brzegów.
2. Potoku Cieszacińskiego na odcinku od ujęcia do 2500m w odległości 500m od brzegów rogów.
3. Potoku Siennowskiego na odcinku od ujęcia do 2750m w odległości 300m od brzegów rowu.

Ponadto nie konserwowane od 1987 roku rowy melioracyjne powodują lokalne podtopienia gruntów.

Tabela Nr 7. Zestawienie gruntów zalanych przez powódź oraz zniszczonych przez nadmierne opady atmosferyczne podczas największej powodzi w roku 1987 i w roku 1998

Miejscowość	Grunty orne w ha		Łąki w ha		Ogółem w ha	
	1987	1998	1987	1998	1987	1998
Kisielów	40	32,25	60	27,14	100	59,39
Łapajówka	15	11,16	20	6,52	35	17,68
Maćkówka	20	23,70	30	9,79	50	33,49
Pelnatycze	50	39,27	70	25,41	120	64,68
Rożniatów	50	56,79	80	44,48	130	101,27
Siennów	20	16,11	30	21,07	50	37,18
Zalesie	30	25,19	20	10,37	50	35,56
Zarzeczce	65	61,53	70	34,64	135	96,17
Żurawiczki	60	51,29	70	37,74	130	89,03
Razem:	350	317,29	450	217,16	800	534,45

Źródło: Dane gminy

Tabela Nr 8. Ocena zdarzeń powodziowych w latach 1987 – 2001

Data zdarzenia	Miejsce zdarzenia i ilość	Przyczyny zdarzenia	Ilość zatopionych gospodarstw	Powierzchnia w ha
1987	Tereny całej gminy	Gwałtowna ulewa oraz długotrwałe opady deszczu	42	800
20-22.04.1998	Pelnatycze, Zarzeczce, Rożniatów, Maćkówka, Żurawiczki	Powódź roztopowa	8	534
20.04.1999	Tereny całej Gminy	Nadmierne opady atmosferyczne	-	600
06-07.04.2000	Pelnatycze, Zarzeczce, Rożniatów, Maćkówka, Żurawiczki	Powódź roztopowa	9	494

Źródło: Dane Gminy

Cyklicznie powtarzające się zjawiska powodziowe były przyczyną znacznych strat materialnych głównie w infrastrukturze technicznej jak i mieniu mieszkańców zamieszkujących obszary zalewowe. Mając na uwadze potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom obszarów zalewowych, ochronę istniejącej infrastruktury uznano, że stu procentowym rozwiązaniem ochrony przed powodzią będzie budowa zbiornika retencyjnego. W tym zakresie opracowano studium programowo –

przestrzenne zabezpieczenia przed powodzią zlewni rzeki Mleczy oraz szczegółową koncepcję Programowo – Przestrzenną Budowy Zbiornika Retencyjnego „Zarzeczce – Kańczuga”. Koncepcja budowy zbiornika według najlepszego rozwiązania tj. wariantu II zakładała budowę zbiornika o normalnym poziomie piętrzenia NPP=193,75m n.p.m., maksymalnym poziomie piętrzenia Max. PP = 195,00m n.p.m. i powierzchni zalewu przy NPP 333,2 ha.

Koszt budowy został wyszacowany na kwotę około 35 mln zł.

Programowany zbiornik wodny „Zarzecze – Kańczuga” wraz z obiektami, budowlanymi hydrotechnicznymi i urządzeniami towarzyszącymi służyłby następującym celom:

1. Ochronie przeciwpowodziowej.
2. Retencji wód powierzchniowych m. in. dla zaspokojenia potrzeb rolnictwa.
3. Ochronie środowiska przyrodniczego, poprawie czystości wód powierzchniowych, powstrzymywaniu erozji wodnej.
4. Aktywizacji gospodarczej regionu.
5. Rekreacji i wypoczynkowi ludności.
6. Hodowli ryb.
7. Ochronie przeciwpożarowej,
8. Podniesieniu walorów krajobrazowych i estetycznych obszaru Gminy Zarzecze i Kańczuga.
9. Poprawie mikroklimatu w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika.

Podstawową funkcją programowanego zbiornika, byłaby funkcja przeciwpowodziowa.

Dalsze prace planistyczne zostały przerwane ze względu na protesty mieszkańców. Mieszkańcy obawiali się między innymi, że zbiornik może być za płytki i szybko ulegnie zamuleniu. Swoje krytyczne obawy mieli również ekolodzy obawiający się o zmiany w środowisku naturalnym. Opracowana koncepcja daje podstawy poszukiwania dalszych rozwiązań, mających na celu ograniczenie skutków powtarzających się cyklicznie zjawisk powodziowych w zlewni rzeki Mleczki. Rozważane są możliwości przeprojektowania zbiornika.

2.6. Diagnoza stanu środowiska

2.6.1. Powietrze i hałas

W ochronie powietrza Gmina Zarzecze osiągnęła konkretne efekty, jest w 100% zgazyfikowana. We wszystkich szkołach podstawowych, domach nauczyciela oraz obiektach użyteczności publicznej zostało zainstalowane ogrzewanie gazowe. Tym sposobem zlikwidowano dymiące piece i kotłownie węglowe. Do lokalnych źródeł zanieczyszczeń powietrza na terenie Gminy Zarzecze zaliczono zakład Guma Plastik Recycling sp. z o.o., kotłownię węglową Spółdzielni Mieszkaniowej w Zarzeczcu, Piekarnię Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Zarzeczcu i Piekarnię BaMał w Pełnatyczach. Do pogorszenia jakości powietrza przyczynia się ruch samochodowy i indywidualne domy opalane często, ze względu na cenę węgla najgorszej jakości. Duże zanieczyszczenie powietrza powoduje również palenie traw i odpadów.

Na zanieczyszczenie powietrza znacznie wpływa zakład GPR, który emituje do atmosfery różnego rodzaju zapachy (odory). Są one nieraz dokuczliwe dla mieszkańców i bardzo często są przyczyną konfliktów i protestów.

Na terenie gminy nie ma większych ferm produkcyjnych. Występują jedynie dwa większe gospodarstwa specjalizujące się

w hodowli trzody chlewnej, posiadające od 100 – 150 stanowisk produkcyjnych.

Za powstanie źródła hałasu w środowisku odpowiedzialne są następujące grupy:

- hałas drogowy,
- hałas kolejowy,
- hałas lotniczy,
- hałas osiedlowy,
- hałas przemysłowy.

Z wyżej wymienionych źródeł hałasu na terenie gminy można jedynie przyjąć hałas drogowy tzw. hałas komunikacyjny, hałas osiedlowy.

Dla gminy dotychczas nie wprowadzono monitoringu związanego z hałasem drogowym. Można przyjąć, że nasilenie ruchu kołowego następuje jedynie na fragmentach dróg powiatowych z kierunku Przeworska w rejonach zabudowanych w miejscowości Maćkówka oraz Zarzecze.

Również źródłem hałasu na terenie miejscowości Zarzecze jest zakład GPR. W roku 2003 były wykonywane badania hałasu w GPR w 3 punktach pomiarowych. W jednym punkcie pomiarowym w porze dnia stwierdzono przekroczenie 6 dB oraz w porze nocy 14 dB. Również wykonano badania wibracji i stwierdzono, że pochodzące od zakładu GPR Guma Plastik Recycling w Zarzeczcu drgania mechaniczne przekazywane przez podłogę na budynki (znajdujące się w jego sąsiedztwie) nie przekraczają wartości dopuszczalnych.

Inwestycje związane z ograniczeniem emisji hałasu do środowiska:

- wykonanie wyciszenia hal, zlikwidowanie okien od strony osiedla wykonanie z desek ekranu dźwiękochłonnego od strony północno-wschodniej (o wysokości 4m) w zakładzie GPR Guma i Plastik Recycling sp. z o. o. w Zarzeczcu.

2.6.2. Działania rekomendowane w POŚ –hałas

Realizacja działań rekomendowanych w POŚ pozwoli na rozpoznanie zagrożeń hałasem na obszarze gminy.

2.7. Zagrożenia poważną awarią

2.7.1. Potencjalni sprawcy

W latach 1998 – 2003 na terenie Gminy Zarzecze nie odnotowano zdarzeń o znamionach nadzwyczajnego zagrożenia środowiska (NZŚ). Z uwagi na przechowywanie na swoim terenie znacznych ilości łatwopalnych odpadów gumowych surowica do produkcji opon, GPR Guma i Plastik Recycling sp. z o. o. z siedzibą w Zarzeczcu oraz CPN mogą stanowić pewne zagrożenie dla środowiska.

2.7.2. Działania rekomendowane w POŚ– zagrożenie poważną awarią

Art. 269 ustawy Prawo ochrony środowiska z 2001 roku, obowiązuje Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej co najmniej raz w roku do przeprowadzenia czynności kontrolno – rozpoznawczych w zakładzie stwarzającym zagrożenie

wystąpieniem awarii przemysłowych, ustalając spełnienie wymogów bezpieczeństwa, a w szczególności czy:

- podjęto środki zapobiegające wystąpieniu awarii przemysłowej,
- zapewniono wystarczające środki ograniczające skutki awarii przemysłowej w zakładzie i poza jego granicami,
- dane zawarte w przedłożonych dokumentach, o których mowa w ustawie, takich jak zgłoszenie zakładu o zwiększonym ryzyku lub dużym ryzyku, program zapobiegania awariom, raport o bezpieczeństwie, wewnętrzny plan operacyjno – ratowniczy, informacje niezbędne do opracowania zewnętrznego planu operacyjno – ratowniczego, przedkładane właściwym organom Państwowej Straży Pożarnej – są rzetelne i odzwierciedlają stan bezpieczeństwa w zakładzie.

Kontrolę odnośnie możliwości wystąpienia awarii może przeprowadzić WIOŚ, w uzgodnieniu z PSP, na wniosek organów samorządowych.

3 czerwca 2003 r. Wójt Gminy Zarzecze powołał Gminny Zespół Reagowania Kryzysowego. Ponadto został określony regulamin, zasady postępowania i rozdział kompetencji zespołu w sytuacji kryzysowej.

Zrealizowanie działań rekomendowanych w POŚ pozwoli na rozpoznanie przez samorząd gminy aktualnego poziomu zagrożenia oraz planów przeciwdziałania poważnym awariom na terenie gminy, jak również zapewni możliwość udziału społeczeństwa w ewentualnym postępowaniu, którego przedmiotem byłoby sporządzenie zewnętrznego planu operacyjno – ratowniczego.

2.8. Informacja o środowisku i edukacja ekologiczna

Działania informacyjno-edukacyjne

Wymiana gromadzonych i przetwarzanych przez organy administracji publicznej informacji o środowisku ma za zadanie podnoszenie społecznej świadomości celów i potrzeb w dziedzinie ochrony przyrody, a także związanych z działaniami w tej sferze nie tylko kosztów, ale również prognozowanych korzyści. Daje to władzom gminy możliwość prowadzenia konsultacji ze społeczeństwem w trakcie planowania różnych przedsięwzięć i inwestycji wpływających na środowisko naturalne.

Ponadto gromadzeniem i upowszechnianiem informacji o środowisku i jego ochronie, szczególnie w kontekście właściwej agrotechniki, zajmuje się Ośrodek Doradztwa Rolniczego, który jest państwową jednostką budżetową. Głównym celem jego działalności jest nie tylko poprawa wydajności i osiąganie wyższych dochodów z produkcji rolniczej, lecz również poprawa warunków socjalno-bytowych mieszkańców wsi. Akcje informacyjno-edukacyjne ODR skierowane były w ostatnich latach do znacznej części producentów rolnych terenu Gminy Zarzecze i obejmowały m.in. wielokrotne szkolenia na temat:

- nowości w nawożeniu i ochronie roślin w aspekcie obowiązujących ustaw: przepisy regulujące ustawy o ochronie roślin;
- funduszy przedakcesyjnych jako elementu wsparcia polskiego rolnictwa;
- wymogów UE dla gospodarstw prowadzących produkcję roślinną i zwierzęcą;

- tworzenia gospodarstw ekologicznych;
- tworzenie grup producentów rolnych.

Działalność ODR obejmuje współpracę z:

- Zespołem Szkół Rolniczych w Zarzeczu, w zakresie upowszechniania postępu poprzez wspólną organizację szkoleń, pokazów, wyjazdów szkoleniowych;
- Okręgową Stacją Chemiczną – Rolniczą w Rzeszowie, w zakresie laboratoryjnego badania gleb;
- Podkarpacką Izbą Rolniczą, w zakresie rozwiązywania lokalnych problemów rolniczych;
- Organizacjami oraz instytucjami pracującymi na rzecz rolnictwa na terenie Gminy Zarzecze;
- Bankami, w zakresie kredytowania przedsięwzięć inwestycyjnych rolników (kredyty preferencyjne);
- Radą Gminy Zarzecze, w zakresie pomocy w rozwiązywaniu lokalnych problemów w rolnictwie.

Edukacja ekologiczna ukierunkowana na ochronę środowiska i kształtowanie proekologicznych wzorów konsumpcyjnych w gospodarstwach domowych, prowadzona jest również przy współudziale działających na terenie gminy organizacji pozarządowych: Ochotniczej Straży Pożarnej, Fundacji Rozwoju Gminy Zarzecze, Stowarzyszenia Ochrony Zabytków Wsi Siennów, Koła Wędkarskiego „JAZ”. Edukacja prowadzona jest zarówno wśród dzieci, jak i dorosłych – szczególnie liderów społeczności lokalnych, w różnych formach, które obejmują głównie:

- a) upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy na temat:
 - stanu środowiska,
 - źródeł zanieczyszczeń wód, gleb i powietrza,
 - sposobów ochrony przyrody,
 - przyczyn i skutków zanieczyszczeń środowiska,
 - funkcji lasów, ich stanu oraz przyczyn ich degradacji,
 - przyczyn i skutków zanieczyszczenia środowiska w aspekcie jakości żywności,
 - stanu lokalnej flory i fauny,
- b) aktywne uczestnictwo dzieci w wieku przedszkolnym oraz młodzieży szkolnej i pozaszkolnej w corocznej Akcji Sprzątania Świata, która poza wymiernym efektem estetycznym podnosi wrażliwość na zaśmiecanie, wnosi wiedzę na temat gospodarki odpadami, miejsc i sposobu składowania, potrzeby zagospodarowania i możliwość recyklingu odpadów;
- c) organizację przez placówki oświatowe obchodów Dni Ziemi, z imprezami towarzyszącymi, których konwencja, przebieg i tematyka służy upowszechnianiu postawy człowieka świadomego zagrożeń oraz troszczącego się o środowisko naturalne, walory krajobrazu, miejsca pracy i wypoczynku;

- d) uczestnictwo młodzieży szkolnej w obozach i wycieczkach edukacyjnych;
- e) organizację i koordynowanie zbiórki surowców wtórnych (złom, makulatura, stłuczka szklana), wraz z uświadamianiem potrzeby segregacji i selektywnej zbiórki surowców wtórnych;
- f) coroczne spotkania władz gminy z sołtysami – dyskusje na temat zbierania i zagospodarowania odpadów;

2.8.1. Działania rekomendowane w POŚ – informacja o środowisku i edukacja ekologiczna

Polityka ekologiczna państwa nakłada obowiązek udostępniania każdemu obywatelowi informacji o środowisku i jego ochronie, poprzez zapewnienie społeczeństwu dostępu do informacji o środowisku. Zakłada również skuteczną realizację szeroko pojmowanych zadań edukacyjnych w zakresie ochrony jego walorów. Powinno temu sprzyjać właściwe wykonanie przez organy władzy i administracji publicznej nałożonych na nie obowiązków w zakresie zapewniania udziału społeczeństwa

w procedurze ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, planów i programów, wynikających z uchwalonej w 2001 roku ustawy Prawo ochrony środowiska. Dotyczy to między innymi projektów programu ochrony środowiska i programu gospodarowania odpadami.

Rozdział III. Uwarunkowania finansowe dla realizacji POŚ

3.1. Ważniejsze dane dotyczące budżetu gminy w latach 1999-2003

3.1.1. Dochody budżetu Gminy Zarzecze

Największy udział w dochodach budżetu gminy miały subwencje – 62%-66% dochodów w latach 1999-2003. Druga pozycję zajęły podatki i opłaty lokalne (9%-14%), udziały w podatkach stanowiące dochód budżetu Państwa, gdzie zauważyć można znaczny spadek z 10% w 1999 r. do 4% w roku 2003. Dochody z majątku gminy kształtowały się mniej więcej na takim samym poziomie tzn. w granicach 0,2%-0,5%. Dotacje i środki pozabudżetowe na zadania bieżące uformowały się na poziomie 3%. Pozostałe dochody - na poziomie 10% – 15%.

WYKRES nr 7 Udział poszczególnych składników budżetu w latach 1999 -2003

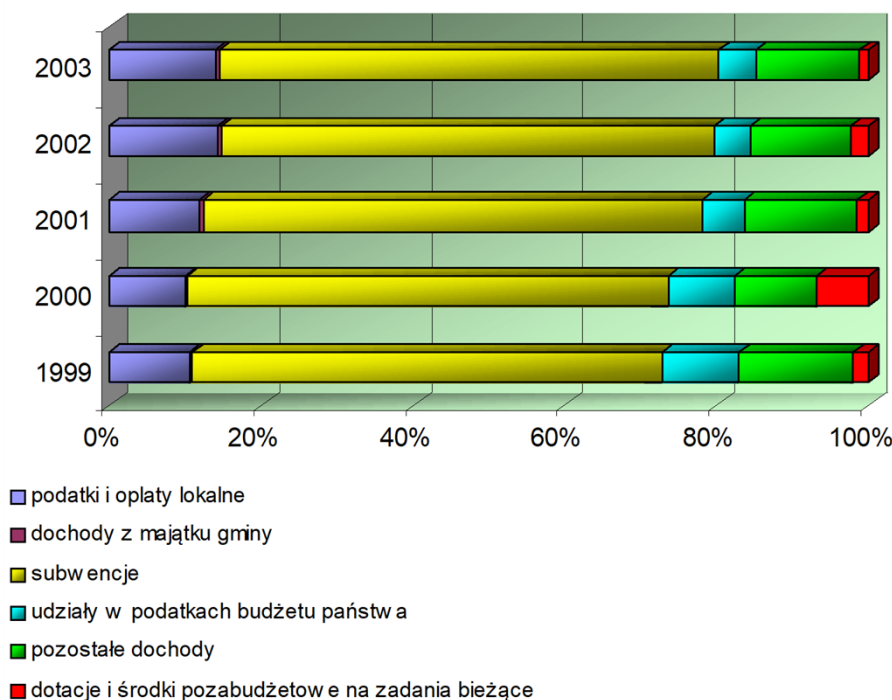

Tabela Nr 9. Dochody ogółem a dochody własne budżetu gminy

Rok	Dochody ogółem (zł)	Dochody własne (zł)	Udział procentowy
1999	7.141.024	1.979.292	28 %
2000	7.617.780	1.673.641	22 %
2001	8.233.432	1.607.615	20 %
2002	9.591.451	2.309.240	24 %
2003	9.945.049	2.011.480	20 %

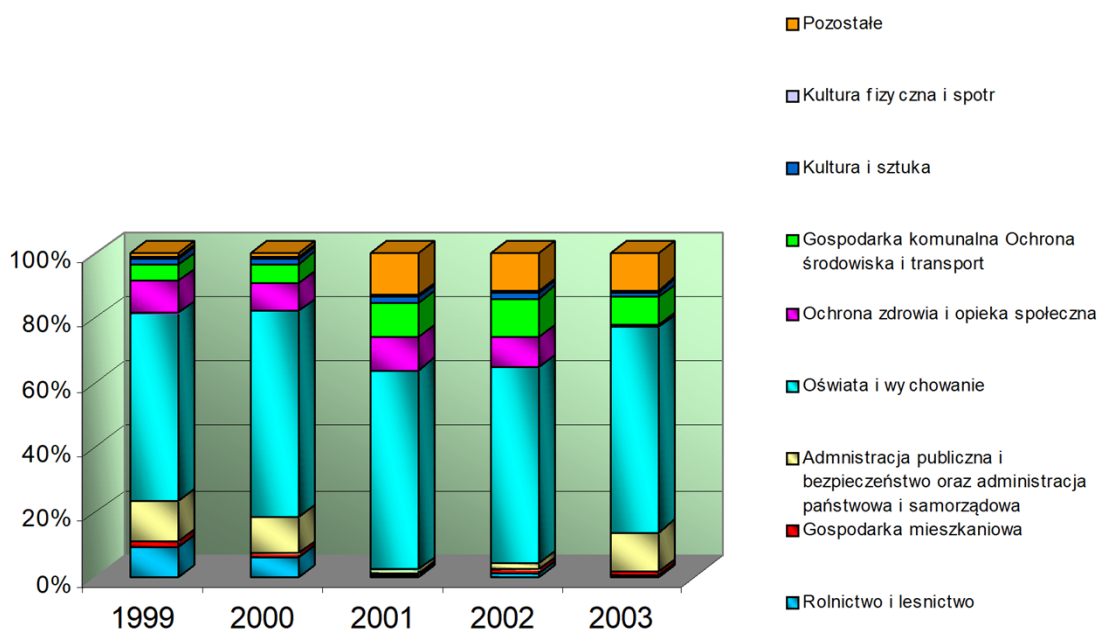
Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Zarzecze w latach 1999-2003

Udział dochodów własnych gminy w jego łącznych dochodach wynosi średnio 23%.

3.1.2. Wydatki z budżetu gminy

Wydatki z budżetu gminy zdominowane są przez wydatki oświatowe. W latach 1999–2003 kształtowały się one następująco:

WYKRES nr 8 Wydatki budżetowe w poszczególnych działach (w %)

Z analizy powyższego wykresu wynika, że:

- w latach 1999 – 2003, wydatki na oświatę stały się główną pozycją budżetu gminy. Wysokość tych wydatków wzrosła od 58% w 1999 r. do 63% w roku 2003 r.
- Wydatki na gospodarkę komunalną, ochronę środowiska i transport w 1999 r. stanowiły średnio 8,44% wydatków budżetowych. W poszczególnych latach tym dziale wydatki kształtowały się następująco: w roku 1999 - 4,9%, w 2000 – 5,9%, w 2001 r. – 10,4%, w 2002 r. – 12,1%, w 2003 r. – 8,9%.
- W ostatnich latach udział wydatków na ochronę zdrowia i opiekę społeczną wzrósł z 9,5% w 1999 r. do 10,4% w roku 2001 r. w latach 2002 i 2003 wydatki na ten dział zmalały odpowiednio w 2002 r. do 9,3%, a 2003 r. do 7,9% wydatków budżetowych.

- Na kulturę i sztukę na przestrzeni ostatnich 5 lat wydatki wynosiły średnio ok. 131 000 zł. Ich udział w łącznych wydatkach budżetowych gminy wynosił średnio ok. 1,6%.
- Nakłady na kulturę fizyczną i sport wzrosły w badanym okresie z 45.000 do 66.000, co stanowiło ok. 0,6% wydatków budżetu gminy.
- Kwota wydatków na administrację w latach 1999 -2003 wynosiła rocznie 821.416 – 1.251.338 zł co stanowiło średnio 7,7% łącznych wydatków budżetowych.

Wydatki inwestycyjne

Poziom wydatków inwestycyjnych i ich udział w całkowitych wydatkach budżetowych Gminy Zarzecze przedstawia tabela Nr 10.

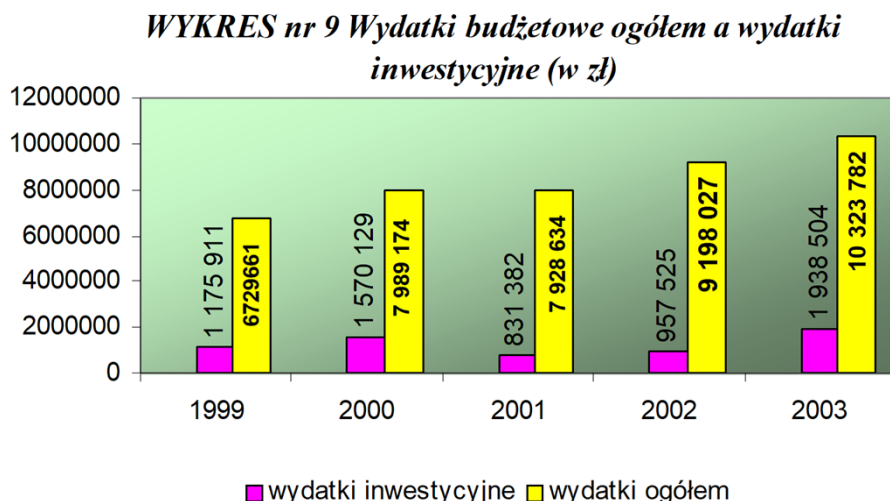
Tabela Nr 10 Poziom wydatków inwestycyjnych i ich udział w wydatkach budżetu gminy

Rok	Wydatki inwestycyjne	Udział inwestycji w wydatkach budżetowych (%)
1999	1.175.911	18 %
2000	1.570.129	20 %
2001	831.382	11 %
2002	957.525	10 %
2003	1.938.504	19 %

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Zarzecze w latach 1999-2003

Wydatki inwestycyjne w Gminie Zarzecze z każdym rokiem zmieniały się. Najwięcej inwestowano w 2000 r. (20% ogółu wydatków), natomiast najmniej inwestycji dokonywano w 2002 r. (10% ogółu wydatków).

Proporcje inwestycji do całkowitych wydatków budżetowych oraz struktura wydatków inwestycyjnych zostały w formie graficznej zilustrowane na poniższym wykresie:

Ogółem w latach 1999 – 2003 wartość inwestycji wyniosła 6 473 451 zł, czyli średnio 16% wydatków budżetowych.

W roku 2002 dokonano modernizacji ujęcia wody w Zarzeczu, Zalesiu oraz modernizacji węzła granicznego do pomiaru wody Urzejowice - Żurawiczki, ponadto zmodernizowano przepompownie ścieków, czyli zakupiono pompy (Pełnatycze, Rożniatów, Kisielów, Zarzecze). Jak również całą gminę zaopatrzone w nowe pojemniki na odpady.

W roku 2003 największą inwestycją była budowa drogi w Siennowie na odcinku 2772mb, inwestycja była całkowicie

sfinansowana ze środków przedakcesyjnych UE SAPARD w wysokości – 5 542 000 zł.

W finansowaniu inwestycji w latach 1999 -2003 swój udział miały fundusze własne gminy. Źródła pozabudżetowe stanowiły głównie dotacje z:

- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska,
- Agencja Własności Skarbu Państwa,
- Gminny Fundusz Ochrony Środowiska,
- Fundusze przedakcesyjne (np. SAPARD).

Tabela Nr 11. Źródła finansowania inwestycji w gminie Zarzecze w latach 1999–2003 (w tys. zł)

wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Środki własne	859	1022	607	812	858
Dotacje	150	128	124	32	34
Kredyty	-	330	-	-	500
Źródła pozabudżetowe	167	90	100	113	547

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Zarzecze w latach 1999 -2003

Na 2004 r. zaplanowano 4 156 000 wydatków inwestycyjnych (w tym środki własne gminy 1 034 000 zł).

W pierwszym półroczu 2004 r. wydatki inwestycyjne zrealizowano na kwotę 736 842 zł tj. 14,2% wydatków budżetowych. Część z tych wydatków związana jest z ochroną środowiska są to:

- przebudowa dróg w Maćkówce na trzech odcinkach o dł. 4,054mb, która realizowana była przy udziale pomocy finansowej w ramach programu SAPARD.

3.2. Działania rekomendowane w ochronie środowiska – finansowanie działań

3.2.1. Polityka finansowania Gminy Zarzecze

Całkowite zabezpieczenie infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, związanej z realizacją zalecanych zadań gminy, planowane jest do roku 2011. Powinno to skłonić gminę do innej dystrybucji środków. Mimo corocznego zwiększania się wielkości budżetu, głównie dzięki środkom pozyskiwanym na inwestycje, dochody własne gminy nie ulegają znaczącemu poprawieniu.

3.2.2. Źródła finansowania

Gmina Zarzecze posiada możliwość finansowania zadań w zakresie ochrony środowiska z kredytów preferencyjnych lub komercyjnych, dostępnych w Polsce. Przed przystąpieniem Polski do struktur unijnych korzystaliśmy z funduszy przedakcesyjnych (Sapard). Duże znaczenie i wiążące się z tym oczekiwania niosą z sobą możliwości korzystania ze źródeł finansowego wsparcia pochodzących z funduszy strukturalnych UE³.

Inwestycje z zakresu gospodarki wodnokanalizacyjnej, mające na celu poprawę istniejącego stanu środowiska naturalnego, gmina od dłuższego czasu realizuje w oparciu o preferencyjne (częściowo umarżalne pod warunkiem terminowych spłat) kredyty z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz dotacji celowych i środków przedakcesyjnych Unii Europejskiej. Mniejsze zadania o charakterze edukacyjnym lub porządkowym finansowane są głównie z gminnego funduszu ochrony środowiska, z którego gmina w dalszym ciągu przewiduje wykorzystywanie środków na realizację zadań proekologicznych.

Wpływy na gminny fundusz ochrony środowiska (środki otrzymane z WFOŚ i GW z tytułu opłat) za rok 2003 wyniosły 20 949 000 zł, czyli 135,1% planowanych dochodów, co dla Gminy Zarzecze oznacza możliwość wydatkowania ich na zaplanowane w POŚ nasadzenia zieleni trwałej oraz kontynuowanie akcji edukacyjnych i porządkowych typu „sprzątanie świata”.

Modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Zarzeczu, Łapajówce i Zalesiu zostanie w 80% sfinansowana przez środki z Funduszy Strukturalnych pozostała część ze środków budżetu gminy. Realizacja innych zadań infrastrukturalnych takich jak np. modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z zagospodarowaniem osadu zostanie 80% sfinansowana przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska oraz środki z Funduszy Strukturalnych, a pozostała część przez budżet gminy.

Podjęte działania w dziedzinie ochrony środowiska będą stwarzały możliwości otrzymania dofinansowania głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Jego głównym zadaniem jest niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionalnego krajów należących do UE. Pomoc w ramach tego funduszu obejmuje inicjatywy w następujących dziedzinach:

- inwestycje produkcyjne umożliwiające tworzenie lub utrzymanie stałych miejsc pracy,
- inwestycje w infrastrukturę, z uwzględnieniem tworzenia sieci transeuropejskich dla regionów objętych celem nr 1 polityki strukturalnej UE,
- inwestycje w edukację i opiekę zdrowotną w regionach objętych celem Nr 1 polityki strukturalnej UE,
- rozwój potencjału lokalnego: małych i średnich przedsiębiorstw,
- działalność badawczo – rozwojowa,
- inwestycje związane z ochroną środowiska.

Rozważania nad najważniejszymi źródłami funduszy europejskich wskazują, że dla małych wiejskich gmin podstawową szansą na uzyskanie wsparcia dla samodzielnych inicjatyw w dziedzinie ochrony środowiska jest priorytet 3 – Rozwój Lokalny, a w jego ramach działanie 3.1. – Rozwój obszarów wiejskich. Dlatego wydaje się, że w istniejącej sytuacji małe samorządy powinny uważnie zapoznać się z szansą, którą dla rozwoju gmin wiejskich (również w dziedzinach na rzecz ochrony środowiska) stanowi program: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich. Jest to program zgodny z SPO – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz obszarów wiejskich.

Wiodący temat w/w programu jest skierowany przede wszystkim do rolników indywidualnych oraz grup producenckich. Aby móc skorzystać z dofinansowania, jakie daje im PROW muszą oni współpracować z administracją samorządową, której zadaniem jest w tym przypadku koordynacja i edukacja zainteresowanych pozyskaniem wsparcia.

Rozdział IV. Program działań

4.1. Założenia realizacyjne

Program Ochrony Środowiska jest pierwszym, kompleksowym podejściem gminy do zagadnień ochrony środowiska, w którym pojęcie „zrównoważonego rozwoju” przestaje być tylko modnym hasłem i zaczyna funkcjonować jako potrzeba zrównoważenia różnych obszarów życia w gminie. Wybrane cele wskazują na możliwość lepszego wykorzystania szans rozwoju gospodarczego, zrozumienia sensu zachowania stref funkcjonalnych w rozwoju przestrzennym, a przede wszystkim poprawienia jakości obecnego statusu życia jak i przyszłych pokoleń.

Przyjęte do realizacji projekty w obiektywny sposób zaspokoją potrzeby gminy i jednocześnie stanowią cele, których realizacja nie przekroczy możliwości gminy. Najważniejsze zadania, które będą realizowane przez gminę w sposób bezpośredni wynikają z następujących aktów prawnych:

- zadań zalecanych, nałożonych na samorząd gminny przez ustawodawcę, zawartych w obowiązujących aktach prawnych i wytycznych „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”;
- bezpośrednich zagrożeń środowiska, potwierdzonych diagnozą stanu środowiska naturalnego w gminie Zarzecze;
- strategii rozwojowych Gminy Zarzecze przyjętych w dokumentach kierunkowych takich jak: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zarzecze” z 1999 r., i „Strategii rozwoju Gminy Zarzecze” z 1999 r.;
- zatwierdzonego przez Zarząd Powiatu Przeworskiego „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego na lata 2004-2011”
- możliwości budżetu gminy, potwierdzonych wnikliwą analizą finansową;

Program powstał w poczuciu odpowiedzialności, zgodnie z planowaną polityką ochrony środowiska, a zawarte w opracowaniu informacje odpowiadają rosnącym wymogom prawnym i administracyjnym związanych z procesem akcesji do UE, jak również z uwzględnieniem spodziewanych korzyści, jakie przyniosą dla mieszkańców gminy. Takie postawienie tematu dotyczącego niniejszego programu pozwala na jego akceptację i daje realne szanse jego realizacji.

Tematyczne rozplanowanie programu działań odpowiada poszczególnym działom środowiska naturalnego, opisanym w diagnozie stanu, a wybrane projekty i zadania są odpowiedzią na umieszczone w podsumowaniu każdego z rozdziałów rekomendacje.⁴ Jak napisano już wcześniej – w programie działań, zgodnie z przyjętym kluczem, rekomendowane działania przyporządkowano określonym celom w czasie. Cele zostały podzielone na długookresowe, średniookresowe oraz krótkookresowe. Zapisane w programie cele główne, których realizacja wymaga dłuższej perspektywy, odpowiadają zadaniom długookresowym. Cele szczegółowe mają charakter celów średniookresowych, a projekty, które składają się na program operacyjny na najbliższe 2-5 lat, utożsamiane są z celami krótkookresowymi.

Ze względu na określony czas realizacji wyznaczono następujące cele:

CELE DŁUGOOKRESOWE

- A. Ochrona i zwiększenie bioróżnorodności;
- B. Ochrona gleb;
- C. Ochrona wód;
- D. Ochrona przed powodzią;
- E. Ochrona powietrza;
- F. Ochrona przed promieniowaniem i hałasem;
- G. Ochrona przed awarią;
- H. Kształtowanie proekologiczne postaw mieszkańców.

CELE ŚREDNIOOKRESOWE

- A.1 Połączenie działań ekologicznych z planowaniem przestrzennym;
- A.2 Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy;
- A.3 Polepszenie i uatrakcyjnienie oferty turystycznej i rekreacyjnej;
- A.4 Pielęgnacja terenów znajdujących się pod ochroną;
- B.1 Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo;
- B.2 Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb przy trasach komunikacji samochodowej;
- B.3 Racjonalne zagospodarowanie terenów o słabych glebach;
- C.1 Ochrona jakości wód;
- C.2 Zapobieganie deficytom wody;
- C.3 Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi;
- C.4 Utrzymanie wysokiego stanu i jakości infrastruktury wodnokanalizacyjnej;
- D.1 Zabezpieczenie przed powodzią;
- E.1 Ograniczanie emisji gazów i pyłów;
- F.1 Identyfikacja zagrożeń hałasem;
- G.1 Zapobieganie awariom;
- H.1 Rozpowszechnienie zasad dotyczących realizacji zrównoważonego rozwoju w gminie Zarzecze;
- H.2 Zwiększenie potencjału technicznego do realizacji zadań zakresu ochrony środowiska;
- H.3 Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

CELE KRÓTKOOKRESOWE

A.1.1 Wdrażanie procedur mających na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo przed zagrożeniem przeinwestowania;

A.2.2 Objęcie ochroną prawną terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo;

A.3.1 Opracowanie planu zagospodarowania obszarów przyległych zbiorników wodnych na terenie gminy;

A.3.2 „Czysta gmina”;

A.4.1 Zabytkowe parki;

B.1.1 Prawidłowe rolnicze użytkowanie gleb;

B.1.2 Budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę;

B.2.1 Rozpoznanie skali zanieczyszczeń komunikacyjnych;

B.3.1 Rozpoznanie gruntów i nieużytków przeznaczonych do zalesienia;

C.1.1 Zapobieganie skażeniu wód powierzchniowych i podziemnych;

C.1.2 Kontrola gospodarki wodno-ściekowej;

C.1.3 Ochrona wód rzeki Mleczki na obszarze całego dorzecza;

C.2.1 Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wody;

C.3.1 Podejmowanie działań mających na celu racjonalne zużycie wody;

C.3.2 Zarządzanie gospodarką wodno – kanalizacyjną na terenie gminy;

C.4.1 Włączenie budynków do istniejącej sieci kanalizacyjnej i wodociągowej;

D.1.1 Regulacja rzek i potoków;

E.1.1 Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza przez lokalne kotłownie;

E.1.2 Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza ze źródeł komunikacyjnych;

F.1.1 Ochrona przed hałasem;

G.1.1 Program zapobiegania awariom;

H.1.1 „Poznaj swoje środowisko naturalne”;

H.2.1 Rozwój kadr w kierunku środowiska;

H.3.1 Uczestniczenie społeczna w programach proekologicznych.

Cele i projekty zapisane w formie listy nie tłumaczą dokonanego wyboru działań, nie wyjaśniają również, do kogo będą skierowane i jaki powinien być ich efekt.

Intencją autorów niniejszego POŚ było skonstruowanie takiego programu działań, który będzie czytelny zarówno dla osób nim zarządzających, jak i dla oceniających sposób zarządzania środowiskiem w gminie. Dlatego jednymi z ważniejszych elementów zaproponowanego programu są uzasadnienia projektów. Po przeczytaniu opisu pod każdym z projektów przeciętny mieszkaniec gminy powinien wiedzieć:

- czego projekt dotyczy;
- kto będzie jego adresatem;
- co się zdarzy w wyniku jego realizacji;
- co się stanie w wyniku zaniechania realizacji.

Uzasadnienia projektów tłumaczą nie tylko istniejące potrzeby ekologiczne, prawne lub organizacyjne, ale wskazują również sposoby i możliwości rozwiązań.

Ważnym elementem programu działań jest zestawienie i harmonogram działań. W uogólniającej tabeli zebrano następujące informacje:

- kto wykonuje zadania;
- w jakim czasie;
- co jest podstawą prawną wybranego projektu;
- ile przeznaczono środków na jego realizację;
- w jaki sposób będzie monitorowane jego wykonanie.

Każde zadanie jest zapisane w formie mierzalnego i określonego w czasie celu, któremu przyporządkowano wskaźnik będący miarą jego wykonania. Przy pomocy symboli i kolorów określono również czy zapisane w projekcie działania są zadaniami własnymi gminy czy zadania koordynowanymi czy należą do zadań inwestycyjnych, czy pozainwestycyjnych.

Zestawienie działań powinno być użytecznym, roboczym narzędziem ułatwiającym zarówno efektywne wdrażanie POŚ jak i umożliwiające bieżące monitorowanie realizacji poszczególnych zadań.

4.2. Zestawienie zalecanych działań

II.3.A. ŚRODOWISKO PRZYRODY OŻYWIONEJ – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: A. OCHRONA I ZWIĘKSZANIE BIORÓŻNORODNOŚCI

CELE SZCZEGÓŁOWE

PROJEKTY/PROGRAMY

ZADANIA I CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

A.1 Połączenie działań ekologicznych z planowaniem przestrzennym.

A.1.1 Wdrożenie procedur mających na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo przed zagrożeniem przeinwestowania.

A.1.1.1 Do 2010 roku stworzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem tworzenia obszarów funkcjonalnych cennych przyrodniczo.

Uzasadnienie: Projekt adresowany jest do administracji Gminy Zarzecze oraz potencjalnych inwestorów w gminie. Zadania, które stawia projekt wskazują na potrzebę określania wpływu inwestycji na środowisko i odpowiedzi na pytanie czy inwestycja nie naruszy w szczególności spójności krajowego systemu obszarów chronionych. Powinno to dotyczyć budownictwa letniskowego, jak również dróg i innych budowli, których zła lokalizacja może doprowadzić do degradacji środowiska przyrodniczego.

A.2. Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy

A.2.2 Objęcie ochroną prawną terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo;

A.2.2.1 Do 2007 r. określenie terenów gminy pod kątem ustanowienia obszarów ekologicznych, parków gminnych, pomników przyrody i innych.

Uzasadnienie:

Odbiorcami projektu są w głównej mierze właściciele gruntów rolnych. Ponieważ dominującą formą użytkowania gruntów w gminie są pola uprawne, rozległe obszary rolne są nie tylko podatne na liczne zagrożenia, związane z jednostronną intensywną produkcją roślinną, lecz same wywierają ciągły wpływ na pozostałe elementy środowiska. Z drugiej strony – gmina wyróżnia się bogactwem zasobów przyrodniczych i zakresem ich prawnej ochrony. Przeciwdziałanie degradacji różnorodności biologicznej powinno obejmować nie tylko gatunki chronione, lecz również pospolite gatunki roślin i zwierząt.

Ustanawianie parków gminnych ma natomiast na celu nie tylko podnoszenie walorów ekologicznych regionu, lecz również atrakcyjności gminy, poprzez tworzenie miejsc wypoczynku dla ludności. Zadania realizacyjne mające na celu ustanowienie parku gminnego i użytków ekologicznych mieszczą się w zakresie zadań obligatoryjnych gminy regulowanych ustawą o samorządzie gminnym. Wstępem do ich ustanowienia będzie realizacja projektu Ochrona prawna terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo, którego zasadniczym elementem będzie rozpoznanie terenów gminy pod tym kątem.

A.3. Polepszenie i uatrakcyjnienie oferty turystycznej i rekreacyjnej.

A.3.1. Opracowanie planu zagospodarowania obszarów przyległych zbiorników wodnych na terenie gminy;

A.3.1.1 Do 2010 r. stworzenie co najmniej jednego nowego publicznego terenu rekreacji i wypoczynku.

Uzasadnienie:

Adresatami projektu są zarówno mieszkańcy gminy, potencjalni nabywcy terenów rezydencjalnych i równocześnie osoby odwiedzające gminę w czasie weekendów. Na terenie Gminy Zarzecze planowana jest budowa zbiornika retencyjnego o powierzchni 333 ha. Jego głównym zadaniem było zapobieganie częstym wylewom Mlecзки na terenie Gminy Zarzecze i okolic oraz bardzo duży wpływ na rozwój turystyki i rekreacji. W związku z budową zbiornika nastąpiłaby aktywizacja gospodarcza rejonu, gdzie obecnie brak jest naturalnych i sztucznych akwenów. Wykorzystanie gospodarcze terenów przyległych do zbiornika uległoby istotnym zmianom. Stworzone zostałyby warunki do rozwoju dziedzin gospodarki dotychczas nie występujących w gminach, a nierozzerwalnie związanych z przeznaczeniem zbiornika. Rozwinęłaby się agroturystyka dla mieszkańców Gminy Zarzecze – Kańczuga oraz gmin sąsiednich. Ponadto na terenie wsi Pelnatycze istnieje staw rybny, którego jednym z zadań jest ochrona ościennych wsi przed powodzią, jak również stworzenie miejsc wypoczynku i stanowisk wędkarskich. Zbiornik ten znajduje się w posiadaniu Koła Wędkarskiego „JAZ” w Pelnatyczach.

A.3.3. „Czysta gmina”.

A.3.2.1. Coroczny udział młodzieży szkolnej w akcjach porządkowych na terenie gminy (m.in. w akcji sprzątaniu świata);

Uzasadnienie:

Projekt czysta gmina jest adresowany do wszystkich jej mieszkańców. Oprócz zadania związanego z corocznym uczestnictwem młodzieży szkolnej w akcjach porządkowych na terenie gminy program obejmuje większość zapisów prawa miejscowego zawartego w roku 1997 roku w Uchwale Rady Gminy Nr 185/XXVIII/97 w sprawie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Zarzecze.

Dzięki aktywnemu uczestnictwu dzieci w akcjach zbierania śmieci, również rodzice mają szansę nauczyć się nowych nawyków, co stworzy możliwości na trwałą zmianę zachowań związanych z ochroną środowiska.

A.4 Pielęgnacja terenów znajdujących się pod ochroną.

A.4.1 Zabytkowe Parki.

A.4.1.1 Działanie mające na celu ochronę zabytkowych parków

Uzasadnienie:

Odbiorcami tego projektu są służby gminne oraz organizacje przyrodnicze.

Pielęgnowanie istniejących parków na terenie Gminy Zarzecze ma na celu podnoszenie walorów ekologicznych regionu oraz zwiększyć atrakcyjność gminy. Dlatego też w planie tym przewidziane są konserwacje drzewostanów oraz wycinanie samosiewów w zabytkowych parkach w Zarzeczu i w Siennowie

II.4.B. GLEBY – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: B OCHRONA GLEB

CELE SZCZEGÓŁOWE

PROJEKTY/PROGRAMY

ZADANIA i CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

B.1 Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowanych rolniczo.

B.1.1 Prawidłowe rolnicze użytkowanie gleb;

B.1.1.1 Do 2006 r. rozpoczęcie działań mających na celu propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej;

B.1.1.2 Do końca 2007 roku określenie procedury kontrolnej monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych

i środkach ochrony roślin;
B.1.1.3 Okresowe monitorowanie zasobności gleb.

Uzasadnienie:

Projekt obejmuje swym zasięgiem głównie rolników, użytkowników gruntów rolnych. Działalność gospodarcza nie jest zadaniem własnym gminy, ale pozostaje w kręgu zainteresowania władz samorządowych w zakresie tworzenia warunków do rozwoju gospodarczego. Projekt jest istotny z punktu widzenia podnoszenia wiedzy rolników o racjonalnym wykorzystaniu środków ochrony roślin, co w konsekwencji powinno przekładać się, z jednej strony na większą zasobność gleb i lepsze plony rolnicze, a z drugiej strony na zmniejszenie kosztów produkcji i ograniczenie zanieczyszczeń wód.

Gmina powinna wystąpić w roli strony wspierającej działalność edukacyjną, występując jako partner ODR-ów oraz innych organizacji zaangażowanych w propagowanie Dobrych Praktyk Rolniczych i zrównoważonego rozwoju. Może również wspomóc rolników indywidualnych w prawidłowym administrowaniu zasobami glebowymi poprzez dofinansowanie badań ustalających zawartości składników pokarmowych w glebie.

Niewłaściwy bowiem sposób i czas nawożenia, zarówno organicznego jak i mineralnego, wymieniany jest jako ważna przyczyna zachowania równowagi gleb i skażenia wód. Jednocześnie powinna być także poinformowana o składowaniu i utylizacji opakowań po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin, by w razie potrzeby zorganizować zbiórkę starych opakowań, które nieodpowiednio składowane mogą spowodować przedostanie się toksycznych związków do gruntu i wody. Równocześnie należy wspomnieć o dofinansowaniu przez gminę badania zasobności gleb.

B.1.2 Budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę.

B.1.2.1 Do 2008 roku podjęcie ogólnie – gminnej akcji edukacyjnej poprzez dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego informacji na temat potrzeby budowania płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę.

Uzasadnienie:

Najważniejszym skutkiem projektu adresowanego do właścicieli gospodarstw rolnych powinno być wyeliminowanie powszechnej praktyki składowania odchodów zwierzęcych bezpośrednio na gruncie przy budynkach inwentarskich lub na polach. Odciekające i wypłukiwane przez opady atmosferyczne składniki obornika (azotany, fosforany, potas) przenikają do gleby i wód gruntowych. Posiadanie płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę jest egzekwowane w Unii Europejskiej, a w Polsce stanie się całkowicie obowiązkowe po roku 2008. W wyniku podjęcia masowej edukacji oprócz efektu ekologicznego zakłada się zwiększenie zdolności rolników do absorpcji środków unijnych na rozwój gospodarczy. Posiadanie płyt i zbiorników jest wymogiem przy ubieganiu się o środki finansowe z funduszy strukturalnych.

B.2 **Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb przy trasach komunikacji samochodowej.**
B.2.1 Rozpoznanie skali zanieczyszczeń komunikacyjnych.

B.2.1.1 Do 2009 roku ustalenie przy drogach co najmniej jednego reprezentatywnego punktu pomiarowego;

B.2.1.2 Co najmniej raz w roku przeprowadzenie badania zanieczyszczeń gleb.

Uzasadnienie:

Projekt odwołuje się bezpośrednio do obowiązku realizacji ustawowej dbałości o środowisko naturalne (ustawa Prawo ochrony środowiska) i jest skierowany do władz samorządowych województwa wraz z jego instytucjami kontrolnymi (WIOŚ). Jest zarówno wyrazem troski o jakość środowiska przyrodniczego, jak również o zdrowie ludzi. Dowiedziano, bowiem, że na skutek zanieczyszczeń komunikacyjnych następuje zakwaszenie gleby i obniżenie zawartości próchnicy. Następuje również zwiększona ekspozycja roślin na metale ciężkie (np. kadm), które mogą kumulować się w surowych roślinach.

Ze względu na obecność intensywnie uczęszczanej drogi powiatowej (Przeworsk-Zarzecze-Jarosław) można spodziewać się lokalnego skażenia gleb na terenach leżących w bezpośrednim jej sąsiedztwie (są to głównie grunty orne). Zaplanowanie przez gminę punktów pomiarowych oraz stworzenie systemu monitorowania pozwoli oszacować skalę dotychczas nierozpoznanego problemu, podjąć decyzję o ewentualnym przeciwdziałaniu, jak również zweryfikować przeznaczenie gruntów przy trasie komunikacyjnej i ewentualne dokonanie zmian w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego.

B.3 **Racjonalne zagospodarowanie terenów o słabych glebach.**
B.3.1 Rozpoznanie gruntów i nieużytków przeznaczonych do zalesienia.

B.3.1.1 Do 2010 roku zalesienie gruntów V, VI klasy, nieużytków rolnych terenów po zlikwidowanym i zrehabilitowanym składowisku odpadów komunalnych w Pełnaticzach

Uzasadnienie:

Działania związane z projektem dotyczą właścicieli nieużytków i gruntów rolnych o słabej bonitacji. Zalesienia są zadaniem przypisanym do powiatów i w trakcie realizacji projektu gmina spełnia jedynie rolę informacyjną oraz administratora, rejestrującego i opiniującego wnioski o zalesienie

W skali Polski obserwuje się rosnącą tendencję do odłogowania najsłabszych gruntów rolnych, które szybko tracą swoje walory użytkowe, a postępująca ich degradacja stanowi poważne zagrożenie dla bioróżnorodności. Mimo iż gleby V i VI klasy stanowią w gminie Zarzecze niewielką powierzchnię to jednak, zachęca się rolników do zalesiania gruntów, co jest jednym z elementów przeciwdziałania degradacji różnorodności biologicznej oraz erozji gleb. Przekazanie gruntów z rolnictwa do leśnictwa, ma na uwadze racjonalizację struktury użytkowania przestrzeni przyrodniczej. Określone to zostało w Krajowym Programie Zwiększania Lesistości. Jego realizacja opiera się na wielofunkcyjnym i zrównoważonym modelu rozwoju kraju. Nowe zalesienia pełnią funkcję pozytywnie regulujących warunki przyrodnicze (korytarze ekologiczne, poprawa bilansu węglowego, zmniejszenie deficytu wody, ochrona przed erozją wodą i wietrzną gleb), krajobrazowe (zmniejszenie fragmentaryzacji i regulacja kształtu kompleksów leśnych) oraz ekonomiczne (stworzenie nowych miejsc pracy i dodatkowego źródła dochodu dla gospodarstw rolnych).

II.5.C. WODY – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: C. OCHRONA WÓD

CELE SZCZEGÓŁOWE

C.1. Ochrona jakości wód.

PROJEKTY/PROGRAMY

C.1.1. Zapobieganie skażeniu wód

ZADANIA I CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

Zadania i cele realizowane są takie same jak w celu

powierzchniowych i podziemnych;

„Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb”

C.1.1.1. Do 2007 r. wszczęcie działań zmierzających do propagowania wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej;

C.1.1.2. Do końca 2007 r. ustalenie procedury kontrolnej monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin;

C.1.1.3. Okresowe monitorowanie żyzności gleb;

C.1.1.4. Do 2008 r. podjęcie akcji edukacyjnej mającej na celu dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego ulotki na temat potrzeby budowania płyt obornikowych lub zbiorników na gnojowicę.

Uzasadnienie:

Projekt mający na celu ochronę jakościową wód skierowany jest do indywidualnych i zbiorowych użytkowników zasobów wodnych w gminie. Projekty i działania dotyczące ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed skażeniem w gminie wiejskiej wiążą się bezpośrednio z prowadzeniem racjonalnej gospodarki gruntami, w tym stosowaniem środków ochrony roślin i właściwą utylizacją opakowań po zużytych środkach ochrony roślin i nawozach sztucznych oraz odpowiednim przechowywaniem nawozów naturalnych: gnojowicy i obornika. Wymienione cele znajdują swoje odzwierciedlenie w polityce przeciwdziałania skażeniom wód popartej w przypadku rolników, planowanymi działaniami edukacyjnymi i kontrolnymi, a w przypadku wszystkich mieszkańców i podmiotów gospodarczych konsekwentną polityką inwestycyjną zmierzającą do stu procentowego podłączenia wszystkich gospodarstw do kanalizacji.

C.1.2. Kontrola gospodarki ściekowej;

C.1.2.1. Kontrola postępowania ze ściekami na posesjach, w których budynki nie są włączone do kanalizacji;

Uzasadnienie:

Zorganizowanie gospodarki ściekami jest zadaniem własnym gminy wynikającym z zapisów ustawy Prawo Ochrony Środowiska i ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków. W projekcie „Kontrola gospodarki ściekowej” przewidywane jest w latach 2005-2012 zintensyfikowanie działań inwentaryzacyjnych – kontrolnych, pozwalającym władzom samorządowym na uporządkowanie stanu wiedzy o potencjalnych źródłach skażeń wód, ustaleniu liczby i jakości zbiorników bezodpływowych oraz źródeł spływu wód deszczowych, jak również zaplanowaniu kanalizacji deszczowej przy okazji utwardzania dróg gminnych. Odbiorcami działań będą zarówno indywidualni jak i zbiorowi użytkownicy środowiska.

C.1.3. Ochrona wód rzeki Mlecza na obszarze gminy.

C.1.3.1. Skoordynowanie działań międzygminnego związku dorzecza Mlecza.

Uzasadnienie:

Mając na uwadze polepszenie jakości wód rzeki Mlecza, działania ochronne należy zaplanować na obszarze całego jej dorzecza. Jest to zgodne z wymogami Wodnej Dyrektywy Ramowej, zakładającej koncepcję zlewniowego zarządzania jakością wód, niezależnie od przebiegu granic administracyjnych. Dążeniem gminy będzie zatem taka forma organizacyjna związku, która umożliwi nie tylko lepszą koordynację działań związanych z ochroną wód powierzchniowych na terenie gminy, ale również zwiększy możliwość pozyskiwania funduszy pozabudżetowych na realizację wytyczonych celów, związanych z poprawą jakości wód rzeki (uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej, monitorowanie jakości wód).

C.2. **Zapobieganie deficytom wody.** C.2.1. Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wody.

C.2.1.1. Systematyczne zwiększanie liczby zakładanych oczek wodnych;

C.2.1.2. Systematyczna konserwacja istniejącej sieci melioracyjnej.

Uzasadnienie:

Program skierowany jest do władz regionalnych odpowiedzialnych za politykę zasobami wodnymi, przedsiębiorstwa produkujące wodę, spółki odpowiedzialne za konserwację urządzeń melioracyjnych i rolnicy.

Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych, w tym wód jest jedną z głównych wytycznych Polityki ekologicznej państwa. Podstawowym jej zaleceniem jest przeznaczenie wód podziemnych wyłącznie na cele zaopatrzenia mieszkańców, a powierzchniowych – na cele np.: produkcji rolnej. Respektowanie tej zasady ma za zadanie ochronę ilościową zasobów wód podziemnych i ograniczenie poboru z sieci wodociągowej wody uzdatnionej do spożycia.

Realizacja tego celu będzie możliwa poprzez podjęcie działań zmierzających do zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wody, takich jak: retencjonowanie wody, zakładanie oczek wodnych, weryfikacja funkcjonowania oraz dbałość o drożność sieci melioracyjnej. Rola gminy sprowadza się do organizacji przedsięwzięć, których wykonawcami będą: rolnicy indywidualni, spółki wodne, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych. Zadaniem gminy będzie również podejmowanie działań edukacyjnych i informacyjnych (w tym o źródłach finansowania) motywujących rolników do zakładania oczek wodnych.

C.3. **Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.** C.3.1. Podejmowanie działań mających na celu racjonalne zużycie wody;

C.3.1.1. Do końca 2007 r. przeprowadzenie korekty wysokości zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych do wysokości zasobów dyspozycyjnych;

C.3.1.2. Do końca 2010 r. podjęcie działań zmierzających w kierunku lepszego wykorzystania wód powierzchniowych na cele gospodarcze.

Uzasadnienie:

Rozsądne gospodarowanie zasobami wodnymi wynika z realizacji celów Polityki Ekologicznej Państwa. Polska, bowiem zaliczana jest do krajów o ubogich zasobach wodnych, w których duże znaczenie będzie miało wykorzystywanie na cele gospodarcze wód powierzchniowych. Z uwagi na nieodnawialne zasoby wód głębinowych istnieje potrzeba podjęcia działań edukacyjnych i organizacyjnych, które umożliwią w przyszłości wykorzystanie wód powierzchniowych na cele gospodarcze, do produkcji rolnej i przemysłowej, szczególnie w pobliżu otwartych akwenów wodnych. Odbiorcami tego projektu będą głównie rolnicy i inne podmioty gospodarcze.

C.3.2. Zarządzanie gospodarką wodno-

C.3.2.1. Działania edukacyjne w celu racjonalnego

kanalizacyjną na terenie gminy.

zużycia wody.

C.3.2.2. Do 2008 r. zoptymalizowanie taryf za ścieki i wodę.

Uzasadnienie:

Zgodnie z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków gmina pozostaje na swoim terenie planistą i organizatorem działań związanych z obowiązkiem dostarczenia wody i odprowadzenia ścieków, ale jej zarządzanie powinna powierzyć wyspecjalizowanym przedsiębiorcom, którzy w swoim działaniu kierują się bilansem ekonomicznym. Dla władz samorządowych oznacza to obowiązek przygotowania systemu monitorowania jakości wykonywanych świadczeń oraz ustalania taryf za usługi wodno – ściekowe z uwzględnieniem realnych kosztów eksploatacji i możliwości płatniczych mieszkańców. Wiązać się to powinno ze stopniowym wycofywaniem gminy z dopłat do produkcji wody i oczyszczania ścieków. W chwili obecnej opłaty mieszkańców nie pokrywają wszystkich wydatków ponoszonych przez Zakład Komunalny Gminy Zarzecze z siedzibą w Roźniatowie. Polityka cenowa gminy powinna zapewnić oprócz dostarczania dobrej jakościowo wody i skutecznego oczyszczania ścieków uzyskanie dodatkowego efektu ekologicznego w postaci zmniejszenia zużycia wody i zmniejszenia produkcji ścieków. Działania w tym zakresie powinny być również wspierane poprzez akcję edukacyjną. Projekt adresowany jest do wszystkich użytkowników korzystających z wody na terenie gminy.

C.4. Utrzymanie wysokiego stanu i jakości infrastruktury wodnokanalizacyjnej.

C.4.1. Włączanie budynków do istniejącej sieci kanalizacyjnej i wodociągowej.

C.4.1.1 Do 2010 r. przyłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej 100% gospodarstw domowych z terenu objętego kanalizacją w wyniku prowadzenia stałej działalności edukacyjno-motywacyjnej;

C.4.1.2. Do 2007 r. modernizacja oczyszczalni ścieków w Zarzeczu z zagospodarowaniem osadu

C.4.1.3 Modernizacja sieci wodociągowej w Łapajówce

C.4.1.4. Modernizacja sieci wodociągowej w Zalesiu

C.4.1.5. Modernizacja sieci wodociągowej w Zarzeczu

C.4.1.6. Modernizacja ujęcia wody w Zarzeczu

C.4.1.7. Modernizacja ujęcia wody w Zalesiu

C.4.1.8. Wykonanie sieci kanalizacyjnej w Siennowie, Zarzeczu, Żurawczkach

Uzasadnienie:

Do roku 2007 przewidziane są działania w kierunku modernizacji istniejącej oczyszczalni ścieków w Zarzeczu. Ponadto w latach 2006 -2007 planowana jest przebudowa sieci wodociągowej w Zarzeczu, Łapajówce, Zalesiu. Natomiast do roku 2011 planuje się przeprowadzić modernizację ujęć wody w Zarzeczu i w Zalesiu. W planach inwestycyjnych na lata 2005-2012 planuje się wykonanie 4,5 km sieci kanalizacyjnych w tym:

- 2 km sieci w Siennowie (Łękowski)

- 1 km sieci w Zarzeczu (na nowo budowanym osiedlu)

- 1,5 km sieci w Żurawczkach (parcelacja)

II.5.4.D. ZWIĘKSZENIE ZASOBÓW DYSPOZYCYJNYCH WÓD, RETENCJA I OCHRONA PRZED POWODZIĄ – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: D OCHRONA PRZED POWODZIĄ

CELE SZCZEGÓŁOWE

PROJEKTY/PROGRAMY

ZADANIA I CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

D.1 Zabezpieczenie przed powodzią

D.1.1 Regulacja rzek i potoków

D.1.1.2 Regularne przeprowadzenie modernizacji i regulacji rzek i potoków będących urządzeniami melioracji wodnych.

Uzasadnienie:

Ze względu na występowanie na terenie gminy zagrożeń powodziowych planowane są regulacje rowów melioracyjnych.

II.6.E. POWIETRZE ATMOSFERYCZNE – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: E. OCHRONA POWIETRZA

CELE SZCZEGÓŁOWE

PROJEKTY/PROGRAMY

ZADANIA I CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

E.1. Ograniczanie emisji gazów i pyłów.

E.1.1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza przez lokalne kotłownie;

E.1.1.1. Do 2009r. opracowanie systemu przekazywania władzom gminnym przez WIOŚ wyników pomiarów emisji gazów i pyłów z lokalnych źródeł;

E.1.1.2. Działania edukacyjne na rzecz zmiany nośnika energii używanego do celów grzewczych w gospodarstwach indywidualnych (sadzenie wierzb energetycznej)

Uzasadnienie:

Projekt jest skierowany do właścicieli gospodarstw domowych oraz użytkowników instalacji grzewczych, które mogą oddziaływać niekorzystnie na środowisko. W świetle obowiązującej ustawy Prawo ochrony środowiska w zakresie ochrony jakości powietrza samorząd gminny nie posiada uprawnień bezpośrednio wykonawczych. Zaopatrzenie w energię cieplną i gaz nie należy już do obligatoryjnych zadań gminy, natomiast jest zadaniem samorządu zapewnienie ekologicznych, nie powodujących skażenia powietrza systemów ogrzewania w budynkach. W interesie gminy leży ponadto podejmowanie działań ograniczających emisję do atmosfery gazów z palenisk domowych przyczyniających się do zwiększania efektu cieplarnianego. W tym celu przewidziane są działania edukacyjne mające za zadanie zmianę zapatrywań mieszkańców na problem wyboru paliwa do kotłów wytwarzających ciepło na potrzeby ogrzewania mieszkań i ciepłej wody.

Dbłość gminy o ochronę powietrza może przejawiać się również w monitorowaniu lokalnych emitorów zanieczyszczeń, których wójt gminy, jako organ właściwy powinien zobowiązać do okresowych pomiarów wielkości emisji i powiadamiania o rezultatach tych pomiarów.

E.1.2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom

E.1.2.1. Do końca 2009 r. rozpoznanie wielkości emisji

powietrza ze źródeł komunikacyjnych.

pochodzenia komunikacyjnego;

Uzasadnienie:

Projekt jest adresowany do wojewódzkich służb samorządowych odpowiedzialnych za gromadzenie i udostępnianie informacji o jakości powietrza (WIOŚ).

Obecnie brak jest udokumentowanych pomiarów czystości powietrza.

II.8.F. HAŁAS – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: F. OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM I HAŁASEM

CELE SZCZEGÓŁOWE

PROJEKTY/PROGRAMY

ZADANIA I CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

F.1. Identyfikacja
hałasem.

zagrożeń

F.1.1. Ochrona przed hałasem.

F.1.1.1. Do 2007 r. zidentyfikowanie źródeł hałasu i prowadzenie ich aktualnego rejestru.

Uzasadnienie:

Na chwilę obecną nie ma danych na temat występowania zagrożeń związanych z promieniowaniem elektromagnetycznym. Ochrona przed promieniowaniem jest zadaniem własnym powiatu, jednak z uwagi na występowanie na obszarze gminy linii elektroenergetycznych, mieszkańcy mają prawo do otrzymania informacji o liczbie, lokalizacji ewentualnej wielkości emisji promieniowania oraz o jej potencjalnym wpływie na zdrowie. W przypadku ustalenia źródeł promieniowania przekraczających dopuszczalne normy gmina może zaplanować działania zapobiegawcze w postaci budowy ekranów czy nasadzeń zieleni.

Projekt ma charakter diagnostyczno – informacyjny i jest skierowany do zainteresowanych mieszkańców gminy.

II.9.G. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: G. OCHRONA PRZED AWARIĄ

CELE SZCZEGÓŁOWE

PROJEKTY/PROGRAMY

ZADANIA I CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

G.1. Zapobieganie awariom.

G.1.1. Program zapobiegania awariom.

G.1.1.1. Do końca 2007 r. uzyskanie informacji o poziomie zagrożenia poważną awarią przemysłową na terenie gminy i planach przeciwdziałania; kontrola objąć zakład GPR Guma i Plastik Recycling w Zarzeczu
G 1.1.2. Do końca 2007 r. uzyskanie informacji o postępowaniu na wypadek awarii przy drodze powiatowej.

Uzasadnienie:

Projekt jest skierowany do służb odpowiedzialnych za sporządzenie planu zapobiegania awariom. Zadaniem gminy jest wyegzekwowanie od Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej, który zgodnie z kompetencjami co najmniej raz w roku przeprowadza czynności kontrolno – rozpoznawcze w zakładach stwarzających zagrożenie wystąpienia awarii przemysłowych, raportu określającego czy:

- ☐ podjęto środki zapobiegające wystąpieniu awarii przemysłowej;
- ☐ zapewniono wystarczające środki ograniczające skutki awarii przemysłowej w zakładzie i poza jego granicami, uwzględniając skutki transgraniczne,
- ☐ dane zawarte w przedłożonych dokumentach, o których mowa w ustawie, takich jak zgłoszenie zakładu o zwiększonym ryzyku lub dużym ryzyku, program zapobiegania awariom, raport o bezpieczeństwie, wewnętrzny plan operacyjno – ratowniczy, informacje niezbędne do opracowania zewnętrznego planu operacyjno – ratowniczego, przedkładane właściwym organom Państwowej Straży Pożarnej są rzetelne i odzwierciedlają stan bezpieczeństwa w zakładzie.

Zgodnie z przeprowadzoną na terenie gminy diagnozą stanu środowiska, kontrolą powinny być objęte zakład GPR spółka z o.o. oraz stacja benzynowa. Kontrolę może przeprowadzić WIOŚ, w uzgodnieniu z PSP, na wniosek organów samorządowych, a informacje pokontrolne zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej powinny być dostępne dla zainteresowanych mieszkańców.

II.10.H. INFORMACJA O ŚRODOWISKU – EDUKACJA EKOLOGICZNA – ZALECANE DZIAŁANIA

CEL OGÓLNY: H KSZTAŁTOWANIE PROEKOLOGICZNYCH POSTAW MIESZKAŃCÓW

CELE SZCZEGÓŁOWE

PROJEKTY/PROGRAMY

ZADANIA I CELE REALIZACYJNE ZADAŃ

H.1. Rozpowszechnienie zasad
dotyczących realizacji
zrównoważonego rozwoju w gminie
Zarzecze.

H.1.1. „Poznaj swoje środowisko naturalne”.

H.1.1.1. Do końca 2005 r. stworzenie systemu upowszechniania informacji o środowisku naturalnym i działaniach na rzecz jego ochrony;
H.1.1.2. Do 31.12.2005 r. publikacja i szeroka dystrybucja (między innymi przez BIP) Gminnego Programu Ochrony Środowiska oraz Gminnego Planu Gospodarki Odpadami.

Uzasadnienie:

Projekt jest zadaniem koordynowanym gminy. Jest skierowany do administracji samorządowej, jak również do wszystkich użytkowników środowiska gminy. Nowe zalecenia prawne, zawarte w polityce ekologicznej państwa zakładają szerokie współdziałanie różnych podmiotów, działających w interesie ochrony środowiska. Po to by działania te były wiarygodne i skuteczne, niezbędne jest stworzenie systemu upowszechniania wiarygodnych informacji o środowisku naturalnym, które wpłynie na kształtowanie postaw konsumentów i sposób ich zachowania się w środowisku. W ramach tego projektu zostaną podjęte w gminie działania na rzecz sprawnego pozyskania i dystrybucji informacji o środowisku, poprzez tworzenie niezbędnych rejestrów informacji środowiskowych, publikowanych w gminnym Biuletynie Informacji Publicznej (strona internetowa). Udostępnianie informacji będzie pomocne przy stymulowaniu proekologicznych zachowań, tak dla zwykłych mieszkańców, jak i sfery biznesu. Przedsiębiorcy uzyskają wszelkie dane, które uprzedzą ich o konieczności spełnienia zaostrożonych ekologicznych wymagań oraz ustalenia niezbędnych, dostosowawczych okresów przejściowych przy wdrażaniu nowych rozwiązań na rzecz ochrony środowiska. Jednym z efektów współpracy z przedsiębiorcami powinno być powołanie Rady Konsultacyjnej składającej się z przedstawicieli administracji i lokalnych podmiotów gospodarczych.

H.2. Zwiększenie potencjału kadrowego i technicznego do realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska.

H.2.1. Rozwój kadr w kierunku środowiska.

H.2.1.1. Bieżące szkolenia pracowników UG i jednostek współpracujących w zakresie realizacji zadań z ochrony środowiska, w tym możliwości pozyskania funduszy strukturalnych UE;
H.2.1.3. Kontynuowanie programu „zielone miejsca pracy”.

Uzasadnienie:

Działania projektu adresowane są przede wszystkim do administracji samorządowej, radnych, środowisk opiniotwórczych i decyzyjnych gminy, służb bhp oraz zakładów produkcyjnych. Zwiększenie zadań związanych z ochroną środowiska w gminie, łączy się z dużym obciążeniem pracowników gminy. Gmina będzie kontynuowała szkolenia swoich pracowników oraz służb komunalnych w systemie ciągłym, będzie jednocześnie propagowała informacje o cyklach szkoleniowych organizowanych przez instytucje publiczne dla przedsiębiorstw indywidualnych i rolników. Wdrażanie POŚ i Planem Gospodarki Odpadami, oraz kontynuowanie programu „zielone miejsca pracy” przyczyni się do podniesienia walorów estetycznych i przyrodniczych gminy oraz zwiększenia jej oferty turystycznej i rekreacyjnej.

H.3. **Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w działaniach na rzecz ochrony środowiska.**

H.3.1. Uczestniczenie społeczeństwa w programach proekologicznych

H.3.1.1. Do 2007 r. opracowanie planu współpracy z przedstawicielami lokalnego biznesu na rzecz zachowania równowagi w rozwoju gminy;
H.3.1.2. Do końca 2006 r. stworzenie zasad udziału wolontariuszy w pracach związanych z utrzymaniem porządku i czystości w gminie.

Uzasadnienie:

Projekt jest zadaniem koordynowanym gminy. Adresowany jest przede wszystkim do organizacji pozarządowych, ale również wszystkich właścicieli domów, gospodarstw rolnych, podmiotów gospodarczych. Projekt zakłada, że do 2006 roku zostanie opracowany plan współpracy z przedstawicielami większych podmiotów gospodarczych w gminie. Wykorzystany zostanie potencjał istniejących organizacji pozarządowych takich jak OSP oraz kół młodzieży szkolnej, które na zasadach wolontariatu będą brały udział w pracach związanych z utrzymaniem porządku i czystości w gminie.

4.3. Zestawienie i harmonogram działań

Legenda:

1. Cele główne uporządkowane są alfabetycznie od A do H (por. rozdz. II)

2. W tabeli zastosowano dodatkowo następujące oznaczenia:

- literowe w kolumnie „zadania i cele realizacyjne”
(W) – zadania własne gminy
(K) – zadania koordynowane przez gminę

- kolory w kolumnie „szacunkowe koszty”:
1.000,00 zł – łączny koszt zadania
(800,00 zł) – w tym: środki z budżetu gminy
- kolory w wierszach zadań:

Zadania pozainwestycyjne
Zadania inwestycyjne

Program Ochrony Środowiska na lata 2005-2012 dla Gminy Zarzecze

Cele szczegółowe (średniookresowe)	Projekty i programy do realizacji (krótkookresowe)	Zadania i cele realizacyjne zadań	Podstawa prawna	Podmioty realizujące	Szacunkowe koszty	Potencjalne źródła finansowania	Termin wykonania	Wskaźniki monitorowania
II.3 ŚRODOWISKO PRZYRODY OŻYWIONEJ								
A. OCHRONA I ZWIĘKSZENIE BIORÓŻNORODNOŚCI (CEL GŁÓWNY)								
A.1. Połączenie działań ekologicznych z planowaniem przestrzennym	A.1.1 Wdrożenie procedur mających na celu ochronę terenów cennych przyrodniczo przed zagrożeniem przeinwestowania	A.1.1.1 Do 2010 roku stworzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych cennych przyrodniczo; (W)	Ustawa o samorządzie gminnym Ustawa o ochronie przyrody	Gmina	50 tys. zł	Budżet gminy	31.12.2010 r.	Istnienie odpowiednich obszarów funkcjonalnych w aktualnych MPZP
A.2. Podniesienie walorów przyrodniczych i estetycznych gminy	A.2.1. Objęcie ochroną prawną terenów zadrzewionych i cennych przyrodniczo	A.2.2.1. Do 2007 r. określenie terenów gminy pod kątem ustanowienia obszarów ekologicznych, parków gminnych, pomników przyrody i innych (W)	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o samorządzie gminnym	Gmina	20 tys. zł	Budżet gminy	31.12.2007	Istnienie obszaru funkcjonalnego w MPZP
A.3. Polepszenie i uatrakcyjnienie oferty turystycznej i rekreacyjnej.	A.3.1. Opracowanie planu zagospodarowania obszarów przyległych zbiorników wodnych na terenie gminy;	A.3.1.1. Do 2010 r. stworzenie co najmniej jednego nowego publicznego terenu rekreacji i wypoczynku. (W)	Ustawa o samorządzie gminnym	Gmina WZMiU W	250 tys. zł	Budżet gminy, Fundusze strukturalne (ERDF)	31.12.2007	Istnienie nowego publicznego terenu rekreacji
	A.3.2. „Czysta gmina”	.3.2.1. Coroczny udział młodzieży szkolnej w akcjach porządkowych na terenie gminy (m. in. w akcji sprzątaniu świata) (W)	Ustawa o ochronie przyrody Ustawa o samorządzie gminnym	Gmina (szkoły), Mieszkańcy, Zakłady pracy, Organizacje pozarządowe	Wkład rzeczowy gminy 5 tys. zł rocznie	Budżet gminy WFOŚi GW	Program ciągły	Liczba młodzieży uczestniczącej w sprzątaniu Ilość (kg) śmieci
A.4. Pielęgnacja terenów znajdujących się pod ochroną.	A.4.1. Zabytkowe parki.	A.4.1.1. Działania mające na celu ochronę i pielęgnację zabytkowych parków (K)	Ustawa o lasach Ustawa o ochronie przyrody	Wojewódzki Konserwator Przyrody Nadleś-	Program ciągły (10 tys. zł rocznie)	Budżet wojew.-dy Nadleśnictwo Budżet gminy	Program ciągły	Sprawozdanie z podjętych działań

				nictwo Gmina				
II.4 GLEBY								
B. OCHRONA GLEB (CEL GŁÓWNY)								
B.1. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb użytkowa- nych rolniczo	B.1.1. Prawidłowe rolnicze użytkowanie gleb;	B.1.1.1. Do 2006 r. rozpoczęcie działań mających na celu propagowanie wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej; (K)	Ustawa o nawo- zach i nawoże- niu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Gmina ODR	1 tys. zł	Budżet ODR	Program ciągły	Odbycie co najmniej dwóch spotkań w ciągu roku
		B.1.1.2. Do końca 2007 roku określenie procedury kontrolnej monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin; (K)	Ustawa o nawo- zach i nawoże- niu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Gmina ODR	Wkład rzecz- wy gminy (2 tys. zł)	Budżet gminy PIH	Raz w roku Program ciągły	Istnienie procedury
		B.1.1.3. Okresowe monitorowanie zasobności gleb (K)	Ustawa o nawo- zach i nawoże- niu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Gmina ODR	Wkład rzecz- wy gminy (2 tys. zł)	Rolnicy Budżet gminy	Program ciągły	Uzyskanie raportu o zasobności gleb
	B.1.2. Budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę i gnojowicę	B.1.2.1. Do 2008 roku podjęcie ogólnie – gminnej akcji edukacyjnej poprzez dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego informacji na temat potrzeby budowania płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę. (K)	Ustawa o nawo- zach i nawoże- niu	ODR Gmina	0,5 tys. zł	Budżet gminy ODR	31.12.2010	Liczba ulotek rozprowadzo- nych na terenie gminy Liczba wybudowa- nych, zbiorników na gnojowicę
		B.1.2.2. Co najmniej raz w roku przeprowadzenie badania zanieczyszczeń gleb (K)	Ustawa Prawo ochrony środ- owiska	WIOŚ ODR	(2 tys. zł rocznie)	Rolnicy Budżet gminy	Program ciągły	Otrzymanie raz w roku wyników badania zawartości metali ciężkich w glebie
B.2. Zapobieganie skażeniu i degradacji gleb przy trasach komunikacji samocho- dowej	B.2.1. Rozpoznanie skali zanieczyszczeń komunika- cyjnych	B.2.1.1. Do 2009 roku ustalenie przy drogach co najmniej jednego reprezentatywnego punktu pomiarowego; (K)	Ustawa Prawo ochrony środ- owiska	Gmina WIOŚ ODR	Wkład rzecz- wy gminy 2 tys. zł	Budżet gminy	31.12.2009	Istnienie punktów pomiarowych
B.3. Racjonalne zagospodaro- wanie terenów o słabych	B.3.1. Rozpoznanie gruntów i nieużytków przeznaczo- nych do	B.3.1.1. Do 2010 roku zalesienie gruntów V, VI klasy, nieużytków rolnych terenów likwidowanym i zrekultywowanym	Ustawa o przeznac- zeniu gruntów rolnych do zalesienia	Właści- ciele gruntów Staros- two powia-	5 tys.	Budżet staros- two powiato- wego rolnicy	Program ciągły	Liczba ha zalesionych w ciągu roku

glebach	zalesienia.	składowisku odpadów komunalnych w Pełnatyczach (K)		towe				
II.5 WODY								
C. OCHRONA WÓD (CEL GŁÓWNY)								
C.1. Ochrona jakości wód	C.1.1. Zapobieganie skażeniu wód powierzchniowych i podziemnych;	C.1.1.1. Do 2007 r. wszczęcie działań zmierzających do propagowania wśród rolników Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej; (K)	Ustawa o nawozach i nawożeniu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Gmina ODR	0,5 tys. zł	Budżet ODR	Program ciągły	Odbycie co najmniej dwóch spotkań w ciągu roku
		C.1.1.2. Do końca 2007 r. ustalenie procedury kontrolnej monitorującej postępowanie z opakowaniami po nawozach sztucznych i środkach ochrony roślin; (K)	Ustawa o nawozach i nawożeniu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Gmina ODR	Wkład rzeczowy gminy	Budżet gminy	Raz w roku Program ciągły	Istnienie procedury
		C.1.1.3. Okresowe monitorowanie żyzności gleb; (K)	Ustawa o nawozach i nawożeniu Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Gmina ODR	Wkład rzeczowy gminy 2 tys. zł	Rolnicy	Program ciągły	Uzyskanie raportu o zasobności gleb
		C.1.1.4. Do 2008 r. podjęcie akcji edukacyjnej mającej na celu dostarczenie do każdego gospodarstwa rolnego ulotki na temat potrzeby budowania płyt obornikowych lub zbiorników na gnojowicę; (K)	Ustawa o nawozach i nawożeniu	ODR Gmina	0,5 tys. zł	Budżet gminy ODR	31.12.2006	Liczba ulotek rozprawdzonych na terenie gminy Liczba wybudowanych, zbiorników na gnojowicę
	C.1.2. Kontrola gospodarki ściekowej;	C.1.2.1. Kontrola postępowania ze ściekami na posesjach, w których budynki nie są włączone do kanalizacji; (W + ZKGZ)	Ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminach	Gmina ZKGZ	Wkład rzeczowy ZKGZ	Budżet gminy ZKGZ	Program ciągły	Raport kontroli Liczba stwierdzonych nieprawidłowości
	C.1.3 Ochrona wód rzeki Mlecza na obszarze gminy	C.1.3.1. Skoordinowanie działań międzygminnego związku dorzecza Mlecza. (K)	Ustawa Prawo wodne Wodna Dyrektywa Ramowa Ustawa o samorządzie gminnym	Sygnatariusze Porozumienia Gmin Powiatu Przeworskiego Dorzecza	Wkład rzeczowy gminy	Budżet gminy Sygnatariusze Porozumienia	Program ciągły	Rejestracja związku międzygminnego

				Rzeki Mleczka (bez miasta Prze- worska)				
C.2. Zapobieganie deficytom wody.	C.2.1. Zwiększenie dyspozycyjności i zasobów wody.	C.2.1.1. Systematyczne zwiększanie liczby zakładanych oczek wodnych; (K)	Ustawa Prawo wodne Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych	Właści- ciele gruntów		Budżet sejmiku woje- wódz- kiego, rolnicy	Program ciągły	Liczba oczek założonych w ciągu roku
		C.2.1.2. Systematyczna konserwacja istniejącej sieci melioracyjnej; (K)	Ustawa Prawo wodne	WZMiU W Właści- ciele gruntów rolnych	20 tys. zł rocznie	Budżet gminy WZMiU W rolnicy	Program ciągły	Długość (mb) konserwowany ch rowów melioracyjnych w ciągu roku.
C.3. Racjonalne gospodarowa- nie zasobami wodnymi.	C.3.1. Podejmowanie działań mających na celu racjonalne zużycie wody;	C.3.1.1. Do końca 2007 r. przeprowadzenie korekty wysokości zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych do wysokości zasobów dyspozycyjnych; (W)	Ustawa Prawo wodne Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ		Budżet gminy ZKGZ	31.12.2007	Skorygowane wartości zasobów eksploata- cyjnych
		C.3.1.2 Do końca 2010 r. podjęcie działań zmierzających w kierunku lepszego wykorzystania wód powierzchniowych na cele gospodarcze; (W)	Ustawa Prawo wodne Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	Wkład rzecz- wy gminy	Budżet gminy Budżet powiatu	Program ciągły	Liczba działań edukacyjnych przeprowa- dzonych w ciągu roku
	C.3.2. Zarządzanie gospodarką wodno- kanalizacyjną na terenie gminy.	C.3.2.1. Działania edukacyjne w celu racjonalnego zużycia wody; (W)	Ustawa Prawo wodne Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	wkład rzecz- wy gminy	Budżet gminy	Program ciągły	Liczba działań edukacyjnych przeprowa- dzonych w ciągu roku Zużycie wody 1/d*M
		C.3.2.2. Do 2008 zoptymalizowanie taryf za ścieki i wodę; (W)	Ustawa Prawo wodne Ustawa o zbioro-	Gmina ZKGZ	Wkład rzecz- wy gminy, ZKGZ	Budżet gminy ZKGZ	31.12.2008	% dopłat gminy do m³ wyproduk- owanej wody i oczyszczonych

			wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków					ścieków
C.4. Utrzymanie wysokiego stanu i jakości infrastruk- tury wodnokanali- zacyjnej.	C.4.1. Włączenie budynków do istniejącej sieci kanalizacyjnej.	C.4.1.1. Do 2010 przyłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej 100% gospodarstw domowych z terenu objętego kanalizacją w wyniku prowadzenia stałej działalności edukacyjno- motywacyjnej (W)	Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	ZKGZ Gmina		Mieszka- ńcy gminy	31.12.2010	ilość włączonych gospodarstw do kanalizacji
		C.4.1.2 Do 2007 roku modernizacja oczyszczalni ścieków w Zarzecz- u z zagospodarowaniem osadu (W)	Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	700 tys. zł	Budżet gminy Fundu- sze struk- turalne	31.12.2007 r.	100% przyłączeń do sieci kanalizacyjnej
		C.4.1.3 Modernizacja sieci wodociągowej w Łapajówce (W)	Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	300 tys. zł	Budżet gminy Fundu- sze struk- turalne	31.12.2007 r.	100% przyłączeń do sieci kanalizacyjne
		C.4.1.4 Modernizacja sieci wodociągowej w Zalesiu	Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	400 tys. zł	Budżet gminy Fundu- sze struk- turalne	31.12.2007 r.	100% przyłączeń do sieci kanalizacyjne
		C.4.1.5. Modernizacja sieci wodociągowej w Zarzecz- u	Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	150 tys. zł	Budżet gminy Fundu- sze struk- turalne	31.12.2007 r.	100% przyłączeń do sieci kanalizacyjne
		C.4.1.6. Modernizacja ujęcia wody	Ustawa o zbioro-	Gmina ZKGZ	150 tys. zł	Budżet gminy	31.12.2007 r.	100% przyłączeń do

		w Zarzeczcu	wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków			Fundu- sze struk- turalne		sieci kanalizacyjne
		C4.1.7. Modernizacja ujęcia wody w Zalesiu	Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	150 tys. zł	Budżet gminy Fundu- sze struk- turalne	31.12.2007 r.	100% przyłączeń do sieci kanalizacyjne
		C.4.1.8. Wykonanie sieci kanalizacyjnej Siennowie, Zarzeczcu, Żurawiczkach	Ustawa o zbioro- wym zaopatrze- niu w wodę i zbioro- wym odprowa- dzeniu ścieków	Gmina ZKGZ	600 tys. zł	Budżet gminy Fundu- sze struk- turalne	31.12.2012 r.	100% przyłączeń do sieci kanalizacyjne

II.5.4.D ZWIĘKSZENIE ZASOBÓW DYSPOZYCYJNYCH WÓD, RETENCJA I OCHRONA PRZED POWODZIĄ

D. OCHRONA PRZED POWODZIĄ (CEL GŁÓWNY)

D.4 Zabezpiecze- nie przed powodzią	D.1.1 Regulacja rzek i potoków	D.1.1.1 Regularne przeprowadzanie modernizacji i regulacji rzek i potoków będących urządzeniami melioracji wodnych;	Ustawa Prawo wodne	Gmina WZMiU W	20 tys. zł rocznie	Budżet gminy WZMiUW Powia- towy Zarząd Dróg Regio- nalny Zarząd Gospo- darki Wodnej w Krako- wie	Program ciągły	Długość uregulowanych rzek i potoków
--	-----------------------------------	---	--------------------------	---------------------	-----------------------	---	----------------	--

II.6.E POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

E. OCHRONA POWIETRZA (CEL GŁÓWNY)

E.1. Ograniczanie emisji gazów i pyłów.	E.1.1. Przeciwdziałanie zanieczyszcze- niom powietrza przez lokalne kotłownie;	E.1.1.1. Do 2009 r. opracowanie systemu przekazywania władzom gminnym przez WIOŚ wyników pomiarów emisji gazów i pyłów z lokalnych źródeł; (W) + (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Podmio- ty emitują- ce gazy i pyły	Wkład rzeczowy gminy	Budżet gminy marszałka	31.12.2009	Istnienie systemu przekazywania wyników
		E.1.1.2. Działania edukacyjne na rzecz zmiany nośnika energii używanego do celów grzewczych	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Gmina Szkoły Organi- zacje poza-	(0,5 zł rocznie)	Budżet gminy (gminny fundusz ochrony	Program ciągły	Liczba spotkań/pro- gramów edukacyjnych w roku

		w gospodarstwach indywidualnych (K)		rządowe		środo-wiska)		Liczba gospodarstw, które zlikwidowały kotłownie węglowe
	E.1.2. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom powietrza ze źródeł komunikacyjnych.	E.1.2.1. Do końca 2009 r. rozpoznanie wielkości emisji pochodzenia komunikacyjnego; (W) + (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Gmina WIOŚ	Wkład rzeczowy gminy	WIOŚ	31.12.2009	Liczba dni, w których odnotowano przekroczenia stężenia NO ₂ lub SO ₂
		E.1.2.2. Okresowe badanie poziomu zanieczyszczeń komunikacyjnych przy drodze powiatowej (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Powiatowy Zarząd Dróg w Przeworsku	1 tys. zł rocznie	WIOŚ	Program ciągły	Istnienie harmonogramu monitoringu zanieczyszczeń
II.8.F HAŁAS								
F. OCHRONA PRZED HAŁASEM (CEL GŁÓWNY)								
F.1. Identyfikacja zagrożeń hałasem	F.1.2. Ochrona przed hałasem	F.1.2.1. Do 2009 r. zidentyfikowanie źródeł hałasu i prowadzenie ich aktualnego rejestru. (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Gmina WIOŚ	Wkład rzeczowy gminy i powiatu	Budżet gminy, powiatu	31.12.2007	Istnienie aktualnego rejestru źródeł hałasu
II.9.C ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ								
G. OCHRONA PRZED AWARIĄ (CEL GŁÓWNY)								
G.1. Zapobieganie awariom.	G.1.1. Program zapobiegania awariom.	G.1.1.1. Do końca 2007 r. uzyskanie informacji o poziomie zagrożenia poważną awarią przemysłową na terenie gminy i planach przeciwdziałania; (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	WIOŚ Powiatowy Ośrodek Internwencji Kryzysowej Państwo wa Straż Pożarna	Wkład rzeczowy gminy, powiatu	Budżet gminy, powiatu	31.12.2007	Istnienie aktualnego raportu o poziomie zagrożenia poważną awarią na terenie gminy i planach przeciwdziałania
		G.1.1.2. Do końca 2007 r. uzyskanie informacji o postępowaniu na wypadek awarii przy drodze wojewódzkiej. (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Państwo wa Straż Pożarna	Wkład rzeczowy gminy, powiatu	Państwo wa Straż Pożarna	31.12.2007	Posiadanie planu postępowania
II.10.H. INFORMACJA O ŚRODOWISKU – EDUKACJA EKOLOGICZNA								
H. KSZTAŁTOWANIE PROEKOLOGICZNYCH POSTAW MIESZKAŃCÓW (CEL GŁÓWNY)								
H.1. Rozpowszechnienie zasad dotyczących realizacji zrównoważonego rozwoju w gminie Zarzecze	H.1.1. „Poznaj swoje środowisko naturalne”.	H.1.1.1. Do końca 2005 r. stworzenie systemu upowszechniania informacji o środowisku naturalnym i działaniach na rzecz jego ochrony; (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska Ustawa o dostępie do informacji publicznej	Urząd Gminy	Wkład rzeczowy gminy	Budżet gminy	31.12.2005	Istnienie systemu upowszechniania informacji

		H.1.1.2. Do 31.12.2005 r. publikacja i szeroka dystrybucja (między innymi przez BIP) Gminnego Programu Ochrony Środowiska oraz Gminnego Programu Gospodarki Odpadami. (W)	Ustawa Prawo ochrony środowiska Ustawa o dostępie do informacji publicznej	Urząd Gminy		Budżet gminy	29.04.2005	Umieszczenie POŚ i GPGO w BIP, stronie internetowej UMiG, przygotowanie 15 egzemplarzy dokumentów
		H.2.1.3. Kontynuowanie programu „zielone miejsca pracy”. (W)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Gmina	Wkład rzeczowy gminy	Budżet gminy	Program ciągły	Istnienie planu tworzenia miejsc pracy
H.3. Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w działaniach na rzecz ochrony środowiska.	H.3.1. Uczestniczenie w programach proekologicznych	H.3.1.1. Do 2007 r. opracowanie planu współpracy z przedstawicielami lokalnego biznesu na rzecz zachowania równowagi w rozwoju gminy; (K)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Gmina ODR Banki Lokalna organizacja gospodarcza	Wkład rzeczowy gminy	Budżet organizacji	31.12.2007	Istnienie planu
		H.3.1.2. Do końca 2006 r. stworzenie zasad udziału wolontariuszy w pracach związanych z utrzymaniem porządku i czystości w gminie. (W)	Ustawa Prawo ochrony środowiska	Gmina Organizacje pozarządowe	Wkład rzeczowy gminy	Budżet organizacji	31.12.2006	Istnienie zasad/procedury

4.4. Harmonogram wdrażania Programu Ochrony Środowiska na terenie Gminy Zarzecze

Zadanie	Lata realizacji							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przeprowadzenie aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem tworzenia obszarów funkcjonalnych cennych przyrodniczo								
Określenie terenów gminy pod kątem ustanowienia obszarów ekologicznych, parków gminnych, pomników przyrody i innych.								
Tworzenie nowego publicznego terenu rekreacji i wypoczynku.								
Coroczny udział młodzieży szkolnej w akcjach porządkowych na terenie gminy (Akcja Sprzątanie Świata)								

[illegible]

zbiorników na gnojowicę;								
Kontrola postępowania ze ściekami na posesjach, w których budynki nie są włączone do kanalizacji;								
Skoordynowanie działań międzygminnego związku dorzecza Mleczy;								
Systematyczne zwiększanie liczby zakładanych oczek wodnych;								
Systematyczna konserwacja istniejącej sieci melioracyjnej;								
Przeprowadzenie korekty wysokości zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych do wysokości zasobów dyspozycyjnych;								
Działania zmierzające w kierunku lepszego wykorzystania wód powierzchniowych na cele gospodarcze;								
Działania edukacyjne w celu racjonalnego zużycia wody;								
Zoptymalizowanie taryf za ścieki i wodę;								
Do 2010 r. przyłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej 100% gospodarstw domowych z terenu objętego kanalizacją w wyniku działalności edukacyjno-motywacyjnej								
Do 2006 r. modernizacja oczyszczalni ścieków w Zarzeczu z zagospodarowaniem osadu								
Modernizacja sieci wodociągowej w Łapajówce								
Modernizacja sieci wodociągowej w Zalesiu								
Modernizacja sieci wodociągowej w Zarzeczu								
Modernizacja ujęcia wody w Zarzeczu								
Modernizacja ujęcia wody w Zalesiu								
Wykonanie sieci kanalizacyjnej w Siennowie, Zarzeczu								

i Żurawiczkach								
Przeprowadzanie modernizacji i regulacji rzek i potoków będących urządzeniami melioracji wodnych								
Opracowanie systemu przekazywania władzom gminnym przez WIOŚ wyników pomiarów emisji gazów i pyłów z lokalnych źródeł;								
Działania edukacyjne na rzecz zmiany nośnika energii używanego do celów grzewczych w gospodarstwach indywidualnych (sadzenie wierzby energetycznej)								
Rozpoznanie wielkości emisji pochodzenia komunikacyjnego;								
Zidentyfikowanie źródeł hałasu i prowadzenie ich aktualnego rejestru;								
Uzyskanie informacji o poziomie zagrożenia poważną awarią przemysłową na terenie gminy i planach przeciwdziałania, kontrolą objąć Zakład GPR Guma i Plastik Recycling w Zarzeczcu								
Uzyskanie informacji o postępowaniu na wypadek awarii przy drodze powiatowej								
Stworzenie systemu upowszechniania informacji o środowisku naturalnym i działaniach na rzecz jego ochrony;								
Publikacja i szeroka dystrybucja (między innymi przez BIP) Gminnego Programu Ochrony Środowiska oraz Gminnego Programu Gospodarki Odpadami.								
Bieżące szkolenia pracowników UG i jednostek współpracujących w zakresie realizacji zadań z ochrony środowiska, w tym możliwości pozyskania funduszy								

strukturalnych UE;								
Kontynuowanie programu „zielonych miejsc pracy”.								
Opracowanie planu współpracy z przedstawicielami lokalnego biznesu na rzecz zachowania równowagi w rozwoju gminy;								
Stworzenie zasad udziału wolontariuszy w pracach związanych z utrzymaniem porządku i czystości w gminie.								

4.5. Zarządzanie programem ochrony środowiska

Nadanie mocy prawnej poprzez uchwalenie Programu Ochrony Środowiska przez Radę Gminy Zarzecze jest jednocześnie przyjęciem zobowiązania do realizacji programu zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami i harmonogramem.

Skuteczność wprowadzania w życie programu zależy jednak od wielu elementów. Można je podzielić na czynniki zewnętrzne, takie jak: położenie geograficzne gminy, regulacje prawne, dostęp do funduszy strukturalnych oraz czynniki wewnętrzne. Do tych ostatnich można zaliczyć przede wszystkim zasoby organizacyjne i kadrowe w urzędzie, wysokość budżetu oraz istniejące przeszkody myślowe, wynikające między innymi z braku wiedzy społeczności lokalnej na temat środowiska naturalnego.

Dla małej gminy wiejskiej, której służby administracyjne nie przekraczają 30 osób, a sprawami ochrony środowiska i rolnictwa zajmuje się etatowo jedna osoba, zrealizowanie przyjętego programu staje się nie lada wyzwaniem. Proces wdrażania programu będzie jednak tym sprawniejszy im większa będzie wiara w sens realizacji takiego przedsięwzięcia i lepiej przygotowane narzędzia wspomagające. W gminie Zarzecze motywacja do realizacji programu jest duża. Zbieżność planowanych zadań z zadaniami „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przeworskiego na lata 2004 - 2011” oraz ustalenia własnych potrzeb i pierwszoplanowych zadań ekologicznych w oparciu o szczegółową analizę stanu środowiska naturalnego zdecydowanie zwiększa szanse gminy w dostępie do funduszy europejskich.

Dlatego też już na etapie planowania pierwszych zadań w gronie pracowników urzędu i współpracujących jednostek odbyła się dyskusja nad założeniami poszczególnych programów. Zastanawiano się czy POŚ spełnia wymogi programu gminnego mającego za cel określać działania operacyjne, które będą mobilizowały do wykonywania zadań z wyznaczonym harmonogramem, czy też zbyt mocno przywiązuje wagę do działań strategicznych, wskazując jedynie kierunki działań bez rozstrzygnięcia o możliwości i sposobie rozwiązywania problemów. Przyjęcie tego pierwszego założenia, pomimo wcześniej zaplanowanych działań nie oznacza sztywności i braku możliwości zmian uwzględniających wprowadzanie nowych, pierwotnie nie przewidzianych zadań, jak i usuwanie z harmonogramu zadań wcześniej planowanych. Oznacza to, że realizacja programu pod kątem kierunków jak i jego zakresu

powinna zostać zmodyfikowana o wnioski, które z różnych powodów pojawiają się dopiero w trakcie realizacji zadań. Projekt będzie wymagał wówczas adaptacji do nowych, wcześniej niemożliwych do zaplanowania okoliczności.

Struktura programu wymaga w głównej mierze wyznaczenia osób odpowiedzialnych za ich realizację oraz stałej, dobrej, jednoosobowej koordynacji, wzmocnionej pomocą zespołu wdrażającego. W praktyce, równoległe z podjęciem przez Radę Gminy Zarzecze uchwały o przyjęciu do realizacji POŚ powinien zostać powołany zespół wdrażający, którego pracą będzie kierowała osoba o ustalonych pełnomocnictwach do podejmowania decyzji, najlepiej wójt lub osoba delegowana przez wójta gminy. Zadaniem zespołu wdrażającego będzie monitorowanie programu i okresowe (np. raz w roku) zdawanie przed Radą Gminy sprawozdania z przebiegu realizacji, pojawiających się problemów i potrzeby wprowadzenia ewentualnych zmian. Wydaje się, że liczba nowych zadań wynikających z konieczności realizowania ustawowych obowiązków, przekracza możliwości nawet najlepiej przygotowanych i stale doszkalanym pracowników.

4.6. Monitorowanie programu – mierniki realizacji zadań

W czasie realizacji POŚ należy odróżnić elementy działań, które poddają się procesowi planowania od tych, których nie można przewidzieć i które umykają tradycyjnym metodom zarządzania (np. związane z różnego rodzaju klęskami żywiołowymi, awariami, ale również z załamaniem systemu finansowania w wyniku niestabilnej polityki finansowej państwa). Stąd też bardzo istotnym elementem z punktu widzenia wdrażania jest właściwe zaplanowanie procesu monitorowania programu, który pozwoli na śledzenie wykonywania zadań na każdym jego etapie.

Monitorowanie to proces, którego celem jest analizowanie realizacji programu (stanu zaawansowania poszczególnych projektów) i jego zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i co nie zostało zrobione, a także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładany cel w przyszłości. Istotnym elementem monitorowania jest wypracowanie technik zbierania informacji oraz opracowanie odpowiednich wskaźników, które będą odzwierciedlały efektywność prowadzonych działań.

Wiadomym jest, iż na etapie opracowywania diagnozy stanu środowiska podstawową trudnością było zebranie rzetelnych

informacji o aktualnym stanie środowiska. Stwierdzono mianowicie kilka wad w ogólnie pojętym systemie administrowania zasobami środowiska naturalnego:

- brak wypracowanych norm zbierania informacji dotyczących stanu poszczególnych komponentów środowiska;
- brak systemu przekazywania informacji z instytucji prowadzących badania jakości środowiska na terenie gminy do Urzędu Gminy;
- występowanie rozbieżności danych na ten sam temat, pochodzących z różnych źródeł;
- niekompletne dane z lat ubiegłych;
- brak lokalnego monitoringu jakości środowiska;
- brak możliwości oszacowania pewnych wielkości;
- brak bazy danych gromadzących i przetwarzających dane dotyczące środowiska.

Wynika z tego, że ustawa Prawo Ochrony Środowiska nakładająca na wójta obowiązek udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, stwarza potrzebę stworzenia ogólnodostępnego systemu gromadzenia i przetwarzania informacji z tego obszaru. Dlatego w zaproponowanym programie przywiązano dużą uwagę do mierników wykonania zadań i obiektywnych wskaźników zmiany stanu środowiska.

Podsumowując, podstawą efektywnego wdrażania POŚ dla Gminy Zarzecze jest: **uchwała Rady Gminy w Zarzeczu o przystąpieniu do realizacji POŚ i nadająca programowi**

wysoką rangę i wspierająca warunki jego wykonania oraz przygotowany na lata 2005 – 2012 program działań, który:

- przedstawia realne cele i określone w czasie mierzalne zadania;
- wskazuje źródła finansowania;
- określa ustaloną procedurę monitorowania zadań;
- posiada jednego koordynatora, uprawnionego do podejmowania decyzji;
- wdrażany jest przez zespół o dostatecznych kwalifikacjach i kompetencjach;
- jest znany, akceptowany i wspierany w realizacji przez społeczność lokalną.

¹ „Prawo unijne na co dzień. Analiza skutków prawnych wprowadzonych przez ustawodawstwo dostosowawcze dla samorządów gminy, powiatu i województwa”, UKiE, Warszawa 2001

² M. Walny: Materiały pogładowe dla uczestników warsztatów ponadlokalnych w projekcie „Europejski dialog gmin wiejskich o ochronie środowiska” oraz „Zmiany systemowe w pigułce” – WSPÓLNOTA 13/2003

³ Przegląd głównych funduszy europejskich, przeznaczonych na realizację zadań w dziedzinie ochrony środowiska zamieszczono w aneksie – Załącznik 3.

⁴ Kompletna lista celów i projektów stanowi załącznik 1 do POŚ (patrz: Aneks).

Wydawca: Wojewoda Podkarpacki

Redakcja: Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, Wydział Prawny i Nadzoru
Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15, pok. 234 i 245, tel. (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1234 i 1245,
e-mail: redakcja@rzeszow.uw.gov.pl

Skład komputerowy: Zakład Usług Informatycznych Wojewódzkiego Ośrodka Informatyki - TBD w Rzeszowie
ul. Grunwaldzka 15, tel. (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1226, pok. 226
e-mail: dziennik@uw.rzeszow.pl

Druk: Zakład Obsługi Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie
Rzeszów, ul. Grunwaldzka 15, tel. (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1020, pok. 20

- **Prenumerata i rozpowszechnianie** Dzienników Urzędowych Województwa Podkarpackiego: Dział Kadr i Organizacji Zakładu Obsługi PUW w Rzeszowie,
tel.: (017) 862 75 11 lub (017) 867 10 00 wew. 1066, pok. 26a
- Zbiory Dzienników Urzędowych wraz ze skorowidzami wyłożone są do powszechnego wglądu w Wydziale Prawnym i Nadzoru, w pokoju 245 w godzinach pracy Urzędu.

Tłoczono z polecenia Wojewody Podkarpackiego z dnia 31 lipca 2006 r.
